

Utrecht University

Het verbreken van relaties onder jongeren

Het belang van etniciteit, leeftijd, nabijheid en vrienden bij het verbreken van relaties

Saskia van Haaren – 4125711

Gezamenlijk deel uitgevoerd met: Jorieke ten Damme – 4168313

Bachelorscriptie Sociologie

Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit Utrecht

Utrecht, 17 juni 2016

Supervisor: dr. Pascale van Zantvliet

Tweede beoordelaar: prof. dr. Ineke Maas

Dankwoord

Deze scriptie is tot stand gekomen met medewerking van begeleidster dr. Pascale van Zantvliet evenals prof. Dr. Ineke Maas als tweede beoordelaar.

De scriptie is onderdeel van het Bachelorproject Sociologie, vallend onder de faculteit Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht.

De gebruikte data in dit onderzoek is afkomstig van het CILS4EU research project funded in the NORFACE ERA NET Plus Migration in Europe-programme.

Hoofdstukindeling

Inleiding	4
Theoretische kader	6
Dataverzameling en operationalisering	10
Methode	15
Resultaten	15
Conclusie	20
Referenties	24
Appendix A: Syntax	28

Inleiding

“Hollanders zijn zelden nog de ware” kopte Trouw in februari 2016. In dit artikel werd opgemerkt dat het aantal interetnische huwelijken tussen migranten en allochtonen niet stijgt, terwijl dat volgens diverse integratietheorieën wel verwacht wordt. In de toekomst zou dit volgens onderzoekers twee kanten op kunnen gaan: Meer interetnische huwelijken door de toename van hoogopgeleide allochtone jongeren, of juist minder door de ontwikkeling van een conservatief religieuze trend onder de jongeren (Van de Poll, 2006). Maar hoe is het gesteld met de relaties onder jongeren, en dan met name de interetnische relaties onder hen? En wat zijn factoren die meespelen in de dissolutie van deze relaties? Er wordt in dit onderzoek specifiek gekeken naar leerlingen rond de leeftijd van 14 jaar. De reden hiervoor is dat in deze leeftijdsgroep factoren aanwezig kunnen zijn die zouden kunnen verklaren waarom een relatie stabiel is of niet. Hiermee wordt deze leeftijdsgroep een interessant onderzoeksgebied voor de wetenschap. Uit onderzoek is gebleken dat romantische, interetnische relaties onder adolescenten minder stabiel zijn dan niet-interetnische relaties (Wang, Kao, Joyner, 2006). De focus van dit onderzoek zal daarom ook liggen op interetnische relaties onder jongeren. Er zal daarnaast ook gekeken worden naar mogelijke andere factoren die meespelen in de dissolutie van relaties onder jongeren zoals, en leeftijdsverschil, het al dan niet bij elkaar zitten in de klas en het hebben van vrienden van verschillende etniciteiten.

Het sluiten van een huwelijk, en zo ook het aangaan van interpersoonlijke relaties is volgens de integratietheorie één van de factoren die de cohesie binnen een samenleving vergroot (Ultee, Arts & Flap, 2009). Het sluiten van interetnische huwelijken zorgt daarbij voor meer integratie binnen een land, omdat op die manier immigrantengroepen volwaardig aan de samenleving deelnemen (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2014).

Integratie kan worden verdeeld in structurele en sociaal-culturele integratie (Vermeulen & Penninx, 1994). Structurele integratie, ook wel sociaal-economische integratie genoemd, heeft betrekking op volwaardige deelname van de immigrant aan maatschappelijke instituties. Sociaal-culturele integratie heeft betrekking op de sociale contacten met de samenleving en de culturele aanpassing aan de samenleving. Er is een sterke samenhang tussen deze twee, en hebben wederzijdse invloed op elkaar (Vermeulen & Penninx, 1994; Veenman, 1994). Interetnische huwelijken en relaties vormen een belangrijk element van sociale integratie, omdat ze het contact tussen groepen vergroot waardoor groepen informatie en hulpbronnen kunnen uitwisselen. Een voorbeeld hiervan is informatie over elkaars cultuur, waardoor ‘angst’ voor de andere groep afneemt en (negatieve) vooroordelen verminderd kunnen worden (Hewitt, 1986). Volgens de contacttheorie van Allport (1954) zijn er een aantal voorwaarden verbonden aan contact, wil het leiden tot positieve attitudes jegens andere groepen. Een voorbeeld van een van deze voorwaarden is samenwerking. Als groepen samenwerken hebben ze een doel dat over de groepsgrenzen heen gaat. Dit grensoverstijgende doel leidt tot positief contact. Samenvattend kan gezegd worden dat interetnische huwelijken vooroordelen bij toekomstige generaties af kunnen laten nemen. Hiermee kunnen op den duur tevens culturele grenzen vervagen,

waardoor interetnische huwelijken en relaties de potentie hebben om culturele en sociaal-economische veranderingen te bewerkstelligen (Kalmijn, 1998).

Er is echter ook een theorie die uitgaat van het tegengestelde: de realistische conflicttheorie (Sherif, 1967). Deze stelt dat er in het geval van schaarste van goederen of hulpbronnen competitie ontstaat tussen diverse groepen over die bronnen. Deze competitie hoeft niet daadwerkelijk te bestaan, het idee dat ze aanwezig is, is voldoende. Hierdoor ontstaat er een belangenconflict, wat weer leidt tot positieve attitudes jegens de eigen groep en negatieve attitudes jegens de concurrerende groep. Er kan ook competitie ontstaan over culturele normen en waarden. De aanwezigheid van een immigrantengroep met andere normen en waarden kan zo negatieve attitudes opwekken bij de meerderheidsgroep. Interetnische huwelijken zouden deze culturele en materiële 'bedreigingen' kunnen versterken.

Met het bestuderen van de patronen van de contacten tussen bevolkingsgroepen kan er een beeld verkregen worden van de sociale afstand tussen diverse bevolkingsgroepen. De sociale afstand is de afstand die iemand wil bewaren tussen zichzelf en leden van andere groepen, en die kan per domein verschillen. Een persoon kan bijvoorbeeld wel een collega van een andere etniciteit accepteren, maar een buurman met een andere etniciteit niet (Sociaal Cultureel Planbureau, 2012, Bogardus, 1925). Wanneer er meer huwelijken en relaties plaatsvinden tussen leden van verschillende bevolkingsgroepen is de sociale afstand minder, en daarmee tevens de sociale differentiatie en stratificatie (Ultee, Arts, & Flap, 2009; Kalmijn, 1998). Maar wat gebeurt er precies voorafgaand aan het sluiten van een (interetnisch) huwelijk? Het levensloopperspectief ziet het belang in van timing, opeenvolging van levensfasen en sociale rollen. Deze fasen worden van elkaar gescheiden door transities, en zijn zodanig geordend dat veel gebeurtenissen in een bepaalde volgorde plaats vinden (Mayer & Muller, 1986, zoals in Benson, 2013). Zo vindt bijvoorbeeld (interetnisch) daten plaats vóór het (interetnische) huwelijk. Ervaringen in een bepaalde levensfase hebben invloed op volgende fasen. Wanneer iemand in een vroege fase (positief) contact heeft met iemand van een andere etniciteit, heeft dat gevolgen voor zijn of haar ontwikkeling en het handelen in andere fasen. Zo worden de ontwikkeling van de eigen identiteit en de capaciteiten tot intimiteit beïnvloed door de romantische relaties in de jeugd/adolescentie periode. Deze spelen bij deze ontwikkeling een centrale rol (Montgomery & Sorell, 1998). Ook kunnen ze het verloop van toekomstige romantische relaties en gedrag als volwassene bepalen en veranderen (Wang, Kao, & Joyner, 2006).

Toch is er maar weinig onderzoek gedaan naar interetnische romantische relaties onder jongeren en de stabiliteit ervan. Wel is er onderzoek gedaan naar interetnische vriendschapsrelaties onder jongeren (Fontaine & Dorch, 1980) en het verbreken daarvan (Smith, 2015; Rude & Herda, 2010). Lampe (1982) deed onderzoek naar redenen waarom jongeren al dan niet etnisch daten. Hij concludeerde dat de redenen die jongeren hebben om buiten de eigen groep daten gelijk zijn aan de redenen om binnen de eigen groep te daten, namelijk emotionele aantrekkingskracht. De redenen om het niet te doen, bleken echter geheel anders te zijn. Deze redenen zijn meer structureel van aard, zoals het niet kennen

van mensen met een andere etniciteit. Allochtone jongeren van de tweede en de derde generatie blijken een grotere kans te hebben om interetnisch te gaan daten dan jongeren van de eerste generatie (Gurung & Dong, 1999; Knox, Zusman, Buffington, & Hemphill, 2000). Daarnaast blijkt de mening van hun ouders nog van invloed op de partnerkeuze (Miller, Olson, & Fazio, 2004). Kinderen van immigranten zullen eerder een relatie aangaan met iemand een autochtoon wanneer de ouders meer geïntegreerd zijn in het land (Van Zantvliet, Kalmijn & Verbakel, 2015). Monahan concludeerde in 1970 dat Amerikaanse interetnische huwelijken tussen een blanke en een Afro-Amerikaanse partner stabielere waren dan huwelijken tussen twee Afro-Amerikaanse partners. Hij is echter één van de weinigen. Kalmijn, de Graaf, & Jansen (2005) vonden juist dat interetnische huwelijken minder stabiel zijn, evenals Fu (2000), die vond dat interetnische huwelijken 24% meer kans hebben om in een echtscheiding te eindigen dan intra-etnische huwelijken. Dit komt overeen met de bevindingen van Smith, Maas, & van Tubergen (2012). Zij lieten zien dat interetnische huwelijken instabieler zijn door verschillen in voorkeuren en religie tussen de partners. Volgens Gurung & Dong (1999) is een andere mogelijke verklaring hiervoor de commitment van de partners. Door afkeer van de buitenwereld zouden zij minder investeren in de relatie, waardoor die instabieler wordt. Deze afkeuring zal volgens Yancey (2002) echter bij interetnisch daten een kleinere rol spelen, omdat veel mensen daten als vrijblijvender en tijdelijk zien, waardoor het minder weerstand oproept. Ook volgens Mok (1999) en Moore (1999) kunnen de bevindingen van interetnische huwelijken niet zomaar worden toegepast op interetnisch daten, omdat de mensen die interetnisch daten heel anders kunnen zijn dan degenen die interetnisch huwen.

Dit onderzoek hoopt een bijdrage te kunnen leveren aan de bestaande literatuur over relaties onder jongeren en het verbreken ervan, waarbij de focus zal liggen op een verschil in etniciteit. Uitbreiding hiervan kan niet alleen meer wetenschappelijke inzichten geven, maar ook praktische inzichten voor bijvoorbeeld scholen en ouders (Firmin & Firebaugh, 2008).

Theoretisch kader

In de literatuur over het verbreken van interetnische relaties speelt de homogamie theorie over het verbreken van relaties (Kalmijn, de Graaf & Jansen, 2005) een belangrijke rol. Toegepast op etniciteit, gaat deze theorie er van uit dat interetnische partners een grotere kans hebben op het verbreken van de relatie dan niet-interetnische partners. Dit kan verklaard worden aan de hand van persoonlijke voorkeuren en belangrijke derde partijen van de partners.

De oorspronkelijke homogamie theorie van Kalmijn (1998) stelt dat een individu een partner selecteert op basis van een aantal factoren. Persoonlijke voorkeuren, de invloed van derde partijen en de mogelijkheden die de (sociale) omgeving biedt zijn van invloed op de partnerkeuze en het beginnen van een eventuele relatie. Persoonlijke voorkeuren gaat in op de voorkeur die mensen hebben voor andere mensen die in bepaalde opzichten op hen lijken. Mensen die op een individu lijken, zullen dat individu eerder bevestigen in bepaalde overtuigingen, waardoor ze een voorkeur voor hen

ontwikkelen. Daarnaast hebben mensen een voorkeur voor partners die in het bezit zijn van bepaalde hulpbronnen. Dit kunnen verschillende soorten hulpbronnen zijn, maar in de sociologie wordt de nadruk voornamelijk gelegd op sociaal-economische en culturele hulpbronnen (Kalmijn, 1998).

De invloed van de derde partijen heeft betrekking op mensen die niet direct betrokken zijn bij de relatie. Voorbeelden hiervan zijn familie en vrienden van de betrokken partners. Een relatie of een huwelijk van een individu met iemand die buiten zijn eigen groep valt kan door deze derde partijen gezien worden als een bedreiging van de interne cohesie en homogeniteit van die groep. Hierdoor zullen zij allereerst proberen de relatie te voorkomen, en als er eenmaal een relatie is, deze afkeuren. Hier hebben zij twee mogelijkheden voor: Allereerst het benadrukken van de eigen groepsidentiteit, waardoor iemand op zoek gaat naar een partner van de eigen groep, en niet eens aan een interetnische relatie zal beginnen. Daarnaast hebben derde partijen de mogelijkheid tot het opleggen van sancties (Kalmijn, 1998). Zo kunnen familieleden bijvoorbeeld weigeren met het interetnische paar te praten zo lang ze samen zijn. Op basis van deze theorie zullen er hypothesen worden opgesteld die in dit onderzoek zullen worden getoetst.

In het geval van een interetnische relatie, is er sprake van een verschil in etniciteit. Het aangaan van een dergelijke relatie kan gezien worden als toeval. Echter, er kunnen ook factoren aanwezig zijn waardoor bepaalde individuen een grotere kans hebben om een interetnische relatie aan te gaan en zich als het ware selecteren voor het hebben van een interetnische relatie. Als een individu opgroeit in een gesegregeerd gebied, dan is de kans om iemand met een andere etniciteit tegen te komen kleiner, waardoor de kans op het ontstaan van een interetnische relatie ook kleiner wordt. Wanneer de leefomgeving van een persoon meer heterogeen is, dan neemt de kans op een interetnische relatie toe (Hwang, Saenz & Aguirre, 1997), doordat een individu bijvoorbeeld vrienden heeft met meer verschillende etniciteiten. Daarnaast zijn minderheidsgroepen in een land vaker minder hoog opgeleid (Martinovic, van Tubergen & Maas, 2009). Een hoogopgeleid persoon heeft hierdoor minder ontmoetingsmogelijkheden met iemand met een andere etniciteit en daarmee een relatie aan te gaan dan iemand met een lage opleiding. Daarnaast stelt de focustheorie van Feld (1981) dat ontmoetingsmogelijkheid niet berust op toeval of persoonlijke voorkeur, maar vanwege de foci waarin een persoon zich begeeft. Een focus wordt gedefinieerd als een sociale, psychologische of fysieke entiteit waar activiteiten om worden georganiseerd. Individuen die binnen dezelfde foci vallen, hebben een grotere kans om elkaar te ontmoeten en met elkaar om te blijven gaan (Feld, 1981). Personen van andere etniciteiten zullen over het algemeen andere foci hebben. Marokkanen zullen naar een moskee gaan in plaats van een kerk waar Katholieken komen. Ten slotte is de rol van attitude niet uit te sluiten. Een attitude is opgebouwd uit een gedrags-, cognitief en gevoelselement welke tezamen de sterkte van de attitude bepalen (Ostrom, 1969). Wanneer een attitude over een andere etniciteit negatief is, dan zal een interetnische relatie niet snel ontstaan. Een persoon met mildere of positieve attitudes ten opzichte van andere etniciteiten zal hier eerder aan beginnen. Volgens Kalmijn (1998) zijn derde partijen erg belangrijk voor het vormen van dergelijke opvattingen. Hoe sterker het individu zich

verbonden voelt met zijn/haar groep, zoals hun ouders, hoe meer opvattingen en meningen worden geïnternaliseerd. Wanneer de ouders een interetnische relatie hebben, dan zullen normen en waarden die hieraan gekoppeld zijn ook overgedragen worden aan het kind, waardoor zij wellicht meer open zullen staan voor het aangaan van een interetnische relatie.

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat er personen zijn met bepaalde kenmerken die eerder een interetnische relatie aan zullen gaan. Er kan indirect ook aangenomen worden dat deze mensen (wellicht onbewust) meer open staan voor andere meningen. Echter, een verschil in etniciteit kan thema's aanraken die in beginsel klein lijken, maar op den duur voor steeds meer disbalans in de relatie zorgen. Bijvoorbeeld: door de jaren heen zijn vrouwen in Nederland steeds meer (financieel) onafhankelijk geworden (Janssen, Poortman, De Graaf, & Kalmijn, 1999). Een interetnische relatie met een vrouw met een dergelijke achtergrond in combinatie met een man met meer traditionele opvattingen, kan in onbalans raken omdat er een verschil in mening is over dagelijkse zaken. Daar waar de man vindt dat hij de kost dient te verdienen en de vrouw dient voor het huishouden en de kinderen dient te zorgen, kan de vrouw andere opvattingen mee hebben gekregen. De verwachting is dat ondanks de open en positieve attitude jegens andere etniciteiten, een verschil in dit soort zaken op den duur voor een onbalans van de relatie kunnen zorgen.

In dit onderzoek wordt gekeken naar jongeren rond de 13 jaar. Deze jongeren zullen waarschijnlijk nog niet bezig zijn met het verdienen van geld om de huur te betalen of het huishouden. Maar een etniciteit met meer conservatieve waarden en normen zullen wellicht opvattingen hebben over bijvoorbeeld het hebben van seks voor het huwelijk (Adamczyk & Hayes, 2012). De etniciteit van een persoon is een goede indicator om te zien of een persoon meer traditionelere opvattingen over relaties heeft of niet. Dit leidt tot de eerste hypothese: *Een relatie waarbij de partners verschillende etniciteiten hebben, zal een grotere kans hebben om verbroken te worden dan een relatie waar dit niet het geval is.*

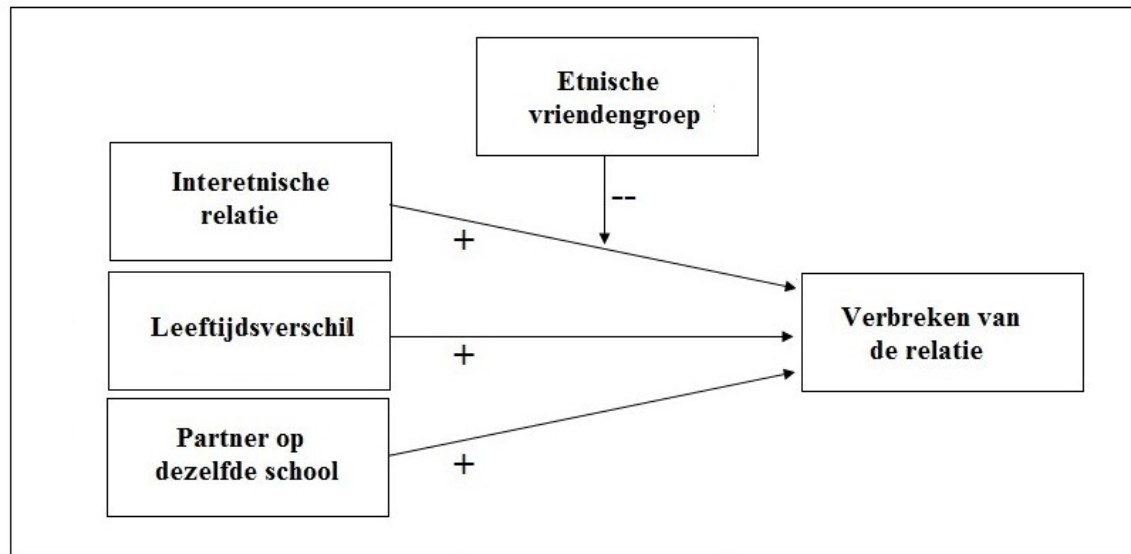
Een relatie aangaan met een individu buiten de eigen groep kan zorgen voor afkeur van derde partijen, doordat deze derde partijen dit ervaren als een bedreiging voor de homogeniteit en de cohesie van de eigen groep (Kalmijn, 1998; Sherif, 1967). Vrienden zijn een belangrijke derde partij, welke veel invloed kan hebben op de keuzes van een individu, omdat vanaf de vroege pubertijd de vrienden steeds meer belangrijk worden dan de invloed van de ouders (Miller, 2012). Zoals eerder gezegd is er een vorm van zelfselectie om een interetnische relatie aan te gaan onder mensen die in een heterogene omgeving opgroeien (Hwang, Saenz & Aguirre, 1997). Het hebben van een diverse vriendengroep wat betreft etniciteit, zal zorgen voor een positievere houding in die vriendengroep ten opzichte van een interetnische relatie. In dat opzicht kan de vriendengroep indirect invloed hebben op het al dan niet starten van een interetnische relatie. De vriendengroep kan daarnaast ook van invloed zijn op de stabiliteit van die interetnische relatie. Interetnische vriendschappen zijn positief voor het verminderen van de grenzen tussen groepen, echter zijn deze vriendschappen tegelijkertijd ook minder stabiel (Smith, 2015). Wanneer de vriendengroep bestaat uit één etniciteit, dan is de kans groter dat de

grenzen tussen groepen groot is en daardoor kan er een negatief beeld ontstaan jegens het hebben van een interetnische relatie (Allport, 1954). Echter, wanneer de vriendengroep divers is in etniciteit, dan zullen de groepsgrenzen minder groot zijn en zal de attitude van de vrienden positiever zijn over de interetnische relatie (Allport, 1954; Smith, 2015). Eerder is gesteld dat het hebben van een interetnische relatie meer kans heeft op dissolutie (Kalmijn, de Graaf, & Jansen, 2005). Het hebben van een heterogene vriendengroep kan dit effect doen afzwakken, omdat er geen negatieve druk meer wordt uitgevoerd op de personen in die relatie. De tweede hypothese luidt dan ook als volgt: *het hebben van meer vrienden met andere etniciteiten, zal het effect van het hebben van een interetnische relatie op de kans om de relatie te verbreken afzwakken.*

Een derde factor die voor een dissolutie van een relatie kan zorgen is een verschil in leeftijd. Uit onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [RIVM], (2010) is gebleken dat de leeftijd rond 13/14 jaar een omslagpunt kent wat betreft experimenteel gedrag. Jongeren rond deze leeftijd beginnen vaak met experimenteren met middelengebruik en seksueel contact. Dit geldt vooral voor jongeren met het opleidingsniveau vmbo. Voor jongeren met een hoger opleidingsniveau ligt de leeftijd waarop ze gaan experimenteren één tot twee jaar hoger. Dit zogenoemde omslagpunt is een kritiek punt waarop experimenteel gedrag toeneemt en het gebruik van onder andere sigaretten, cannabis, en alcohol relatief sterk stijgt met de leeftijd (RIVM, 2010). Als één van de partners in een relatie ouder is, is de kans groter dat deze persoon toe is aan het zoeken van zijn/haar grenzen terwijl de ander die nog niet is. Wanneer partners min of meer dezelfde leeftijd hebben, bevinden ze zich in dezelfde fase van dit experimenteelgedrag. Hierdoor zullen ze een romantische relatie minder snel verbreken. Dit leidt tot de derde hypothese: *Partners die de relatie verbroken hebben, zullen een groter leeftijdsverschil hebben dan partners die de relatie niet verbroken hebben'.*

Een laatste factor die een rol kan spelen in de dissolutie van een relatie is de nabijheid van de partner. Uit onderzoek is gebleken dat individuen sneller een relatie aangaan met anderen die dichtbij wonen, dan met personen die verder weg wonen (Festinger, Schachter, & Black, 1950 in: Miller, 2012). Wanneer er sprake is van nabijheid van individuen, is de kans groter dat zij elkaar ook positief zullen evalueren. Door het mechanisme van *mere exposure*, zorgt herhaaldelijk contact met een persoon voor een positievere attitude zelfs wanneer er geen sprake is van verbaal contact (Zajonc, 2001). Zo zullen partners die bij elkaar op school zitten elkaar vaker zien en elkaar leuk vinden. Er bestaat een link tussen nabijheid en persoonlijke voorkeur voor een partner. Nabijheid tot een individu leidt tot bekendheid met dat individu. Deze bekendheid leidt op zijn beurt tot het leuk vinden van dat individu waardoor deze aantrekkelijker wordt (Reis, Maniaci, Caprariello, Eastwick & Finkel, 2011). Deze mechanismen spelen een rol bij het behoud van een relatie. Dit leidt tot de vierde hypothese: *Een relatie waarbij de partners bij elkaar op school zitten, zal een kleinere kans hebben om verbroken te worden dan een relatie waarbij de partners niet bij elkaar op school zitten.*

Figuur 1: Conceptueel model

Dataverzameling en operationalisering

Om de opgestelde hypothesen te kunnen toetsen is er gebruik gemaakt van de data van het Children of Immigrants Longitudinal Survey in Four European Countries (CILS4EU) (2014). Er wordt gebruik gemaakt van de eerste wave (Kalter et al., 2014) en de tweede wave (Kalter et al., 2015). Dit onderzoek heeft als doel om intergenerationele integratie van kinderen in kaart te brengen in vier Europese landen. De eerste wave vond plaats in 2010/ 2011, waarbij er vragenlijsten werden afgenomen bij in totaal 18716 leerlingen van circa 14 jaar oud. Dit gebeurde in vier landen: 4315 leerlingen in Groot-Brittannië, 5013 leerlingen in Duitsland, 4363 in Nederland, en 5025 in Zweden.

CILS4EU (2014) maakte gebruik van een gestratificeerd steekproefdesign. Hierbij werden de scholen ingedeeld in vier strata, gebaseerd op schoolgrootte en percentage van allochtone leerlingen. Zo kon er een *oversampling* van allochtone leerlingen verkregen worden. Vervolgens is er gesorteerd op schooltype, waardoor elk schooltype gerepresenteerd werd in de steekproef. Binnen elk stratum is uiteindelijk een random steekproef getrokken. Tegelijk met de selectie van de survey-scholen in de steekproef werden er vier scholen geselecteerd die vergelijkbaar waren omtrent opleiding en het percentage allochtonen. Indien een school weigerde deel te nemen, werd deze vervangen door een van deze 'reserve-scholen'.

Hierna werden binnen elke geselecteerde school willekeurig twee klassen geselecteerd. Vanwege de verwachte hoge non-respons onder scholen uit de derde en vierde strata werden op deze scholen geen twee klassen geselecteerd, maar werd gevraagd naar participatie van zoveel mogelijk klassen. Ouders van respondenten konden afzien van deelname door hun kinderen actief uit te schrijven, dit om de non-respons zo laag mogelijk te houden (CILS4EU, 2014).

De tweede wave vond ongeveer een jaar later plaats. Hierbij werden er in totaal 15790 vragenlijsten afgenomen: 3389 bij leerlingen in Groot-Brittannië, 4256 in Duitsland, 3614 in Nederland, en 4531 in

Zweden. De mogelijkheid bestond dat de tijdens wave 1 ondervraagde leerlingen een jaar doubleerden, een klas oversloegen, van klas of van school veranderden. Hierdoor was het niet waarschijnlijk dat de in wave 1 ondervraagde klassen nog uit dezelfde samenstelling van leerlingen bestond. Als tijdens wave 2 dezelfde klassen zouden worden ondervraagd als in wave 1, bestond hierdoor de kans dat er veel leerlingen werden ondervraagd die niet deelgenomen hadden aan wave 1.

Het CILS4EU onderzoek betreft een longitudinaal onderzoek, met het doel om data over meerdere jaren te verzamelen, betreffende dezelfde groep respondenten. Om zoveel mogelijk respondenten te kunnen ondervragen die ook aan wave 1 hadden deelgenomen werd aan de scholen gevraagd om aan wave 2 deel te nemen met zo veel mogelijk klassen. Als dit niet mogelijk was, werd geprobeerd de oorspronkelijke klassen uit wave 1 weer tijdelijk samen te brengen en te ondervragen. Uiteindelijk deed 77% van de leerlingen die in wave 1 ondervraagd werden ook mee aan wave 2 (CILS4EU, 2014). Dit onderzoek heeft gebruik gemaakt van de in Nederland en Duitsland verzamelde data. Het onderzoek dat is gedaan in Duitsland kwam in vergelijking met Engeland en Zweden het meest overeen met dat van Nederland. In het geval van etniciteit maakten zowel Nederland als Duitsland gebruik van meerdere categorieën waaruit de respondent een keuze had. In Engeland werd etniciteit vooral geoperationaliseerd op basis van huidskleur, en Zweden maakte enkel gebruik van ‘Zweeds’ of ‘Niet-Zweeds’. Omdat voor dit onderzoek vooral etniciteit van groot belang is, is er gekozen om gebruik te maken van de meest informatieve data op het gebied van deze variabele.

Om de benodigde analyses uit te kunnen voeren is er een subset samengesteld van respondenten die meegedaan hebben in zowel wave 1 als wave 2. Respondenten die maar aan één van beide waves hebben deelgenomen zijn verwijderd uit de dataset. Er is een subset samengesteld op basis van de surveyvraag ‘heb je een momenteel een vriendje of vriendinnetje?’. Enkel respondenten die dit tijdens de eerste wave bevestigend hebben beantwoord werden geselecteerd. Deze relatie kan tijdens de tweede wave al dan niet verbroken zijn. Degenen die tijdens de tweede wave een ongeldig antwoord gaven zijn vervolgens ook verwijderd, waardoor er een subset overbleef van 906 respondenten.

Voor het uitvoeren van de analyses zijn de respondenten die op één of meerdere van de variabelen ‘relatie verbroken’, ‘interetnische relatie’, ‘partner op dezelfde school’, ‘leeftijdsverschil’, ‘eticiteit van de vriendengroep’, ‘geslacht’, ‘relatie van de ouders’, en ‘religie’ een ongeldige waarde hebben ingevuld verwijderd. Zo bleven er in totaal 817 respondenten over: 352 uit Nederland en 554 uit Duitsland. Zie tabel 1a en 1b voor beschrijvende statistieken.

Afhankelijke variabele: Relatie verbroken

Om deze afhankelijke variabele te operationaliseren, wordt er gekeken of de relatie van een respondent in wave 1, tijdens wave nog aanwezig is. Als een respondent aangaf tijdens wave 1 een relatie te hebben, maar niet tijdens wave 2, dan was deze relatie in de tussentijd verbroken. Hierdoor werd deze relatie aangeduid als ‘relatie verbroken’. Als een respondent aangaf tijdens beide waves een relatie te hebben, bestaan er twee mogelijkheden: De eerste is dat het een relatie betreft met één persoon die al

relatief lang duurt; in dit geval krijgt deze de relatie de aanduiding ‘*Relatie niet verbroken*’. De tweede mogelijkheid is dat de relatie die de respondent had tijdens de eerste wave verbroken is, maar dat hij of zij al weer een nieuwe relatie heeft tijdens wave 2. In dit geval krijgt de relatie de aanduiding ‘*relatie verbroken*’. Om dit onderscheid te kunnen maken is er gebruik gemaakt van de door de respondent aangegeven maand en jaar waarin de relatie is gestart. Als de relatie begonnen is voor januari 2011 wordt er vanuit gegaan dat het tijdens beide waves dezelfde partner betreft en dat de relatie niet is verbroken. Als de relatie op een later tijdstip is gestart, wordt er vanuit gegaan dat het een andere partner betreft, en daarmee dat de eerste relatie is verbroken. De uiteindelijke variabele betreft een dichotome variabele met (1) ‘*relatie verbroken*’ en (0) ‘*relatie niet verbroken*’.

Onafhankelijke variabelen

Interetnische relatie. Voor deze variabele is er gekeken naar de etniciteit van de respondent en naar die van de partner. De etniciteit van de respondent is in het CILS4EU onderzoek vastgesteld door te kijken naar het herkomstland, nationaliteit en migratieachtergrond van de respondent, de ouders en de grootouders van de respondent. De etniciteit van de partner is vastgesteld door aan de respondent te vragen: “*Wat is zijn/haar achtergrond?*”. De antwoord categorieën waren per land verschillend: *Antilliaans, Nederlands, Marokkaans, Surinaams, Turks* en *Overig* voor Nederland en *Duits, Italiaans, Pools, Russisch, Turks* en *Overig* voor Duitsland. Allereerst zijn de antwoordcategorieën gelijk gezet aan die van de categorieën van de variabele van de etniciteit van de partner, zodat er een vergelijking gemaakt kon worden. Bij Duitsland is de categorie *Russisch* een samengestelde categorie bestaande uit: voormalige Sovjet Unie en voormalig Joegoslavië. In de categorie *Overig* is er niet met zekerheid te zeggen of een interetnische relatie wel of niet aanwezig is. Na een controle door middel van een kruistabel bleek dat deze betreffende groep relatief klein was: 21 respondenten in Nederland en 33 in Duitsland. Hierdoor vormde het geen belemmering voor het onderzoek.

De variabele ‘interetnische relatie’ is gemaakt door te een etniciteiten van de respondent en zijn of haar partner te vergelijken. Als beide dezelfde etniciteit hebben, is er geen verschil in etniciteit. Dit houdt in dat het een intra etnische relatie betreft. Als er wel verschil is tussen de etniciteiten is de relatie interetnisch. De uiteindelijke variabele betreft een dichotome variabele met (0) ‘*niet-interetnische relatie*’ en (1) ‘*interetnische relatie*’.

Leeftijdsverschil. Op koppelniveau wordt er gekeken naar het verschil in leeftijd van de respondent en zijn of haar partner. Aan de respondenten is gevraagd wat hun geboortedatum was. Omdat er in beide waves veel respondenten zaten met de leeftijd van 13 jaar, is er gekozen om te kijken naar leeftijd in maanden. Aan de hand van de door de respondent opgegeven geboortemaand en – jaar is hun leeftijd in maanden berekend op 1 januari 2010. Met de vraag “*Hoe oud is hij/zij?*” is aan de respondent gevraagd naar de leeftijd van de partner. Er zijn hier twee uitschieters verwijderd: een van 23 en een van 25 jaar. Deze variabele is omgezet naar een variabele waarin de leeftijd in maanden is weergegeven.

Vervolgens is er een nieuwe variabele aangemaakt waarbij de leeftijd van de partner met de leeftijd van de respondent is vergeleken. Het verschil tussen de twee leeftijden gaf het leeftijdsverschil aan. Een positief verschil gaf aan dat de respondent ouder was dan de partner, een negatief verschil gaf aan dat de partner ouder was dan de respondent. Deze variabele heeft een intervallschaal.

Partner op dezelfde school. Voor deze variabele is er gebruik gemaakt van de surveyvraag “*Gaat hij/zij [jouw partner] naar jouw school?*” uit de eerste wave. Als de respondent hier bevestigend op heeft geantwoord, zit de partner bij de respondent op school. Er is geen onderscheid gemaakt of de respondent en de partner al dan niet bij elkaar in de klas zitten. Dit omdat persoonlijk contact in de klas erg lastig is; zo is er een docent aanwezig die het contact beperkt en dienen leerlingen in een klas taken uit te voeren, waardoor er minder tijd is voor contact. Als de respondent ontkennend heeft geantwoord op de surveyvraag zit de partner niet bij de respondent op school, hetzij omdat hij of zij naar een andere school gaat, hetzij omdat hij of zij al klaar is met school. De uiteindelijke variabele is dichotoom van aard met *partner op dezelfde school (0)* en *partner niet op dezelfde school (1)*.

Etnische vriendengroep. Hierbij is er gebruik gemaakt van de surveyvraag “*Denk nu aan al je vrienden. Hoeveel van je vrienden hebben een andere [etnische] achtergrond?*”. De respondent had de keuze uit de volgende antwoordmogelijkheden: ‘*Bijna allemaal of allemaal*’, ‘*veel*’, ‘*ongeveer de helft*’, ‘*een paar*’ en ‘*heel weinig of geen*’. Deze antwoordcategorieën zijn ongewijzigd in de uiteindelijke variabele, die daarmee een variabele op interval niveau werd.

Controlevariabelen

Geslacht (man). Deze dichotome variabele is gebaseerd op het geslacht dat de respondent aangaf in de survey. Als de respondent aangaf dat hij een jongen (man) was, werd hij ingedeeld bij *(1) man*, als de respondent aangaf dat ze een meisje (vrouw) was, werd ze ingedeeld bij *(0) vrouw*.

Religie. Religie is de tweede controlevariabele. Religie kan een factor zijn die meespeelt of een interetnische relatie ontstaat of niet. Volgens Kalmijn (1998) is de kerk een vorm van een derde partij die het aangaan van een gemixte relatie afkeurt, en daarmee indirect invloed uitoefent op (interetnische) relaties. Deze invloed kan er bijvoorbeeld toe leiden dat iemand een relatie verbreekt. Religie is dus van invloed op int het verbreken van de relatie. Daarnaast kunnen er verschillen bestaan tussen de normen en waarden van religieuze en niet religieuze mensen. Religieuze mensen hebben vaak meer traditionele normen en waarden; zo wonen ze voorafgaand aan een huwelijk minder vaak samen (Carroll et al., 2007), hebben ze minder vaak seks voor het huwelijk (Uecker, 2008), en scheiden ze minder snel (Mahoney, Pargament, Tarakeshwar & Swank, 2008). Dit zou er toe kunnen leiden dat er een selectie-effect optreedt. Door deze invloeden is het belangrijk te controleren voor religie. Op de vragenlijst is aan de respondent gevraagd “*Wat is je religie?*”. Deze variabele is

omgezet naar een dichotome variabele, omdat dit onderzoek niet ingaat op specifieke religies. De categorieën van de nieuwe variabele luiden: (1) *de respondent is religieus*, en (0) *de respondent is niet religieus*.

Interetnische relatie van de ouders. De derde controlevariabele betreft de etniciteit van de relatie van de ouders van de respondent. Deze is van belang omdat de relatie van de ouders en de opvattingen die ze daarover hebben invloed hebben op de relaties van hun kinderen. Socialisatie is het proces waardoor kinderen gedrag, vaardigheden, motieven en principes verwerven die karakteristiek en wenselijk zijn in hun cultuur (Mussen, Conger, Kagan, & Huston, 2009). Als ouders bijvoorbeeld een interetnische relatie hebben, zullen ze daar positieve opvattingen over hebben, en deze door middel van socialisatie overdragen op hun kinderen. Hierdoor is mogelijk de kans groter dat zij sneller een interetnische relatie beginnen. Er is gevraagd naar het herkomstland van zowel de vader als de moeder van de respondent; binnen of buiten het surveyland. Op basis van deze vragen is bepaald of de ouders al dan niet een interetnische relatie hadden. Als één van de ouders binnen het surveyland is geboren, en de ander niet, is de relatie aangemerkt als (1)*interetnisch*. Als beide ouders binnen of buiten het surveyland is geboren, is de relatie aangemerkt als (0)*niet- interetnisch*.

Tabel 1a: Beschrijvende statistieken

	<u>N</u>	<u>Minimum</u>	<u>Maximum</u>	<u>Gemiddelde</u>	<u>Standaardafwijking</u>
Leeftijdsverschil	817	-86,00	39,00	-5,993	1,288
Etnische vriendengroep	817	1,00	5,00	3,918	19,617

Tabel 1b: Beschrijvende statistieken (dichotome variabelen)

	<u>N</u>	<u>Score 0 (%)</u>	<u>Score 1 (%)</u>
Relatie verbroken	817	407 (49,8%)	410 (50,2%)
Interetnische relatie	817	476 (58,3%)	341 (41,7%)
Partner op dezelfde school	817	226 (27,7%)	591 (72,3%)
Geslacht: man	817	538 (65,9%)	279 (34,1%)
Interetnische relatie van de ouders	817	718 (87,9%)	99 (12,1%)
Respondent religieus	817	262 (32,1%)	555 (67,9%)

Methode

Om de opgestelde hypothesen te kunnen toetsen zijn er diverse analysemodellen opgesteld. Ieder model is eerst door middel van een bivariate niet parametrische Chi^2 -toets geanalyseerd, vervolgens is er een multivariate logistische regressie uitgevoerd. Er is voor deze analyse methodes gekozen omdat de afhankelijke variabele 'relatie verbroken' dichotoom van aard is. Model 1 tot en met vier zijn multivariate logistische regressies met ieder één toetsvariabele en daarnaast drie controlevariabelen. Model vijf is een multivariaat logistisch regressiemodel met daarin alle vier de toetsvariabelen en de drie controlevariabelen. Model zes is een multivariaat model waarin het interactie-effect en de bijbehorende hoofdeffecten van het hebben van een interetnische relatie en een interetnische vriendengroep is opgenomen. Daarnaast zijn ook hier zijn weer drie controlevariabelen toegevoegd. Het laatste model, model zeven is een totaalmodel met daarin zowel de effecten van de individuele toetsvariabelen en de controlevariabelen als het eerdere genoemde interactie-effect. De tweede hypothese is daarnaast extra geanalyseerd met behulp van een t-toets voor onafhankelijke steekproeven.⁸ De resultaten van deze t-toets worden in figuur twee grafisch weergegeven. De resultaten van de regressiemodellen één tot en met vier worden in tabel twee weergegeven, en de modellen vijf, zes, en zeven in tabel drie. De resultaten van de Chi^2 -toetsen zijn weergegeven onder de modellen.

Resultaten

Uit de resultaten blijkt dat het hebben van een partner met een andere etniciteit in geen enkel model een significant effect heeft op de kans om uit elkaar te gaan. Wanneer dit de enige predictor is naast de controlevariabelen, zoals in model 1, is het B-coëfficiënt 0,156 en de odds ratio 1,169. De kans voor mensen met een interetnische relatie om de relatie te verbreken is 16,9% groter dan voor mensen zonder een interetnische relatie. In model vijf is deze kans iets afgenomen naar 13%.

Ook het hebben van een diverse vriendengroep blijkt geen significante effect te geven. In model vier, waar de etniciteit van de vriendengroep naast de controle variabelen de enige predictor is, is te zien dat het B-coëfficiënt 0,002 is, en de odds ratio 1,002. Dit wil zeggen dat de kans dat iemand zijn of haar relatie verbreekt met 0,2% stijgt voor iedere punt die diegene stijgt op de schaal voor de variabele vriendengroep. Een hogere score op deze schaal wil zeggen dat iemand relatief weinig vrienden heeft met een andere etnische achtergrond. Naarmate iemand minder vrienden heeft met een andere etnische achtergrond, neemt de kans om de relatie te verbreken een heel klein beetje toe. Na toevoegingen van andere predictoren in model vijf, neemt deze kans per stap toe tot 1,3%.

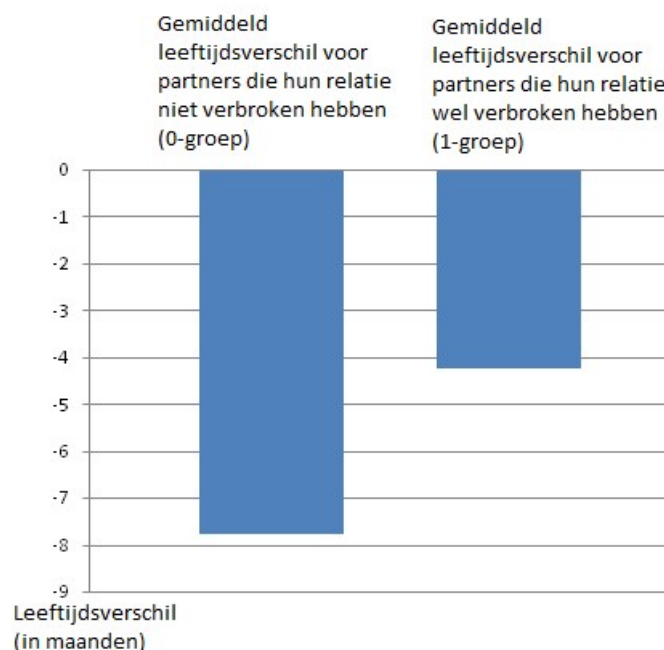
In model zes en zeven wordt het interactie-effect tussen het hebben van een interetnische relatie en het hebben van een etnische vriendengroep toegevoegd. Het effect van het B-coëfficiënt van vriendengroep is voor mensen zonder een interetnische relatie in model zes 0,049, en in model zeven 0,056. Voor mensen met een interetnische relatie is dit effect in model zes $(0,049-0,084)=-0,035$, en in model zeven $(0,056 - 0,091)=-0,035$. Dit zijn allemaal zeer kleine effecten, en in geen enkel geval

significant. In model zes is de odds ratio voor vriendengroep 1,050. Voor mensen zonder interetnische relatie is stijgt de kans om de relatie te verbreken met 5% naarmate ze minder vrienden hebben van een andere etniciteit. Voor mensen met een interetnische relatie is deze kans $e^{-0,035} = 0,966$. De kans om de relatie te verbreken wordt 4% kleiner naarmate deze persoon minder etnische vrienden heeft. In model zeven is de odds ratio voor vriendengroep 1,058. Voor mensen zonder interetnische relatie stijgt de kans met 5,8% meer kans om de relatie te verbreken naarmate ze minder vrienden hebben met een andere etniciteit. Omdat de B-coëfficiënten voor mensen die wel een interetnische relatie hebben in dit model hetzelfde zijn als in model zes, neemt de kans om de relatie te verbreken voor mensen die een interetnische relatie hebben, hier ook af met 4% naarmate ze minder etnische vrienden hebben. Echter zijn deze interactie-effecten in geen van beide modellen significant, net zo min als de hoofdeffecten van interetnische relatie en vriendengroep.

Er blijken geen significante effecten of kansen berekend te zijn voor de invloed van het hebben van een partner met een andere etniciteit of voor het hebben van vrienden met andere etniciteiten. De eerste hypothese: *'Een relatie waarbij de partners verschillende etniciteiten hebben, zal een grotere kans hebben om verbroken te worden dan een relatie waar dit niet het geval is'*, en de derde hypothese: *'het hebben van meer vrienden met andere etniciteiten, zal het effect het hebben van een interetnische relatie op de kans om de relatie te verbreken afzwakken'* worden niet ondersteund.

Uit de resultaten van de t-toets blijkt er een leeftijdsverschil te bestaan tussen partners waar de relatie van is verbroken (N=410, M=-4,229, SD=18,434), en partners waar de relatie niet van is verbroken (N=407, M=-7,771, SD=20,611). Dit verschil is statistisch significant ($t(815) = -2,590$, $p=0,010$ (tweezijdig)). Met een Cohens d van 6.531, blijkt dit een groot te effect. In figuur 2 is dit verschil grafisch weergegeven. Partners met een groter leeftijdsverschil verbreken hun relatie minder vaak dan partners waarvan het leeftijdsverschil kleiner is. De resultaten van de logistische regressies lopen hier niet helemaal mee parallel. De B-coëfficiënten uit de regressie-analyses zijn in het derde model 0,010, en in het vijfde en zevende model 0,013. De bijbehorende odds ratios zijn respectievelijk 1,010, 1,013, en 1,014. Deze resultaten geven aan dat de kans op het verbreken van de relatie per maand leeftijdsverschil toeneemt met ongeveer tien procent. Partners waar een groter leeftijdsverschil tussen bestaat, zullen minder vaak uit elkaar gaan dan partners waar het leeftijdsverschil kleiner is. Wel neemt de kans om uit elkaar te gaan iets toe, naarmate het leeftijdsverschil toeneemt. Hiermee blijkt er geen ondersteuning gevonden te zijn voor de derde hypothese *'Partners die de relatie verbroken hebben, zullen een groter leeftijdsverschil hebben dan partners die de relatie niet verbroken hebben'*.

Figuur 2: Gemiddeld leeftijdsverschil en het al dan niet verbreken van een relatie

Uit de analyses blijkt dat, naast leeftijdsverschil, ook het samen met de partner op dezelfde school zitten een belangrijke factor is. Deze variabele heeft een significante B-coëfficiënt van 0,333 en odds ratio van 0,717 in het tweede model. Dit wil zeggen dat de kans om de relatie te verbreken voor partners die bij elkaar op school zitten 0,717 keer zo hoog is. Zonder invloed van andere predictoren is de kans daarmee 29,3% kleiner dan voor partners die niet bij elkaar op school zitten.

In model vijf worden er extra predictoren aan dit model toegevoegd. Het B-coëfficiënt verandert naar -0,500, en de odds ratio naar 0,607. Door de invloed van de andere predictoren is de kans om de relatie te verbreken gedaald en is nu voor partners die bij elkaar op school zitten 40% kleiner dan voor partners die niet bij elkaar op school zitten. In het zevende model, waar een interactie-effect als predictor is toegevoegd, blijft dit percentage ongeveer gelijk. Het B-coëfficiënt is hier -0,502 en de odds ratio 0,605. Partners die bij elkaar op school zitten zullen waarschijnlijk minder vaak een relatie verbreken dan partners die niet bij elkaar op school zitten. Hiermee is ondersteuning gevonden voor de vierde hypothese: *‘Een relatie waarbij de partners bij elkaar op school zitten, zal een kleinere kans hebben om verbroken te worden dan een relatie waarbij de partners niet bij elkaar op school zitten’*.

Tabel2: Resultaten van vier multivariate logistische regressiemodellen

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	<u>B-coëfficiënt</u>	<u>S.E.</u>	<u>Exp(B)</u> <u>(95% CI)</u>	<u>B-coëfficiënt</u>	<u>S.E.</u>	<u>Exp(B)</u> <u>(95% CI)</u>	<u>B-coëfficiënt</u>	<u>S.E.</u>	<u>Exp(B)</u> <u>(95% CI)</u>	<u>B-coëfficiënt</u>	<u>S.E.</u>	<u>Exp(B)</u> <u>(95% CI)</u>
Constant:	-0,126	0,142	0,881	0,018	0,142	1,019	0,049	0,145	1,050	-0,087	0,277	0,916
Geslacht: man	0,143	0,148	1,153	0,160	0,148	1,174	-0,024	0,166	0,976	0,150	0,148	1,162
Relatie van de ouders: interetnisch	-0,041	0,221	0,960	0,022	0,215	1,023	0,000	0,215	1,000	0,017	0,216	1,017
Religieuze respondent:	0,036	0,151	1,037	0,034	0,151	1,035	0,035	0,151	1,035	0,050	0,153	1,051
Interetnische relatie	0,156	0,147	1,169									
Partner op dezelfde school				0,333 *	0,158	0,717						
Leeftijdverschil							0,010*	0,004	1,010			
Etnische vriendengroep										0,002	0,056	1,002
Interactie-effect interetnische relatie en vriendengroep												
Nagelkerke R ² :	0,004			0,009			0,011			0,002		
Chi ² -fit:	Chi ² (817,4) =2,298			Chi ² (817,4) =5,668			Chi ² (817,4) =6,777			Chi ² (817,4) =1,176		

* = significant bij p<0,005, **= significant bij p<0,005, ***= significant bij p<0,001 .N=817.

Tabel 3: Resultaten van drie multivariate regressiemodellen

	Model 5			Model 6			Model 7		
	<u>B-</u> <u>coëfficiënt</u>	<u>S.E.</u>	<u>Exp(B)</u> <u>(95% CI)</u>	<u>B-</u> <u>coëfficiënt</u>	<u>S.E.</u>	<u>Exp(B)</u> <u>(95% CI)</u>	<u>B-</u> <u>coëfficiënt</u>	<u>S.E.</u>	<u>Exp(B)</u> <u>(95% CI)</u>
Constant:	0,156	0,301	1,168	-0,330	0,361	0,719	-0,024	0,373	0,977
Geslacht: man	-0,085	0,168	0,919	0,138	0,148	1,148	-0,091	0,186	0,913
Relatie van de ouders: interetnisch	-0,036	0,224	0,964	-0,036	0,222	0,965	-0,034	0,224	1,610
Religieuze respondent:	0,004	0,155	1,004	0,047	0,154	1,048	-0,010	0,155	1,010
Interetnische relatie	0,122	0,150	1,130	0,485	0,454	1,624	0,476	0,458	1,610
Partner op dezelfde school	-0,500 **	0,167	0,607				-0,502 **	-0,167	0,605
Leeftijdsverschil	0,013 **	0,004	1,013				0,013 **	0,004	1,014
Etnische vriendengroep	0,013	0,057	1,013	0,049	0,077	1,050	0,056	0,078	1,058
Interactie-effect interetnische relatie en vriendengroep				-0,084	0,111	0,919	-0,091	0,112	0,913
Nagelkerke R ² :		0,005			0,027			0,028	
Chi ² -fit:		Chi ² (817,6) =2,903			Chi ² (817,7) =16.597 *			Chi ² (817,8) = 17,286 *	

* = significant bij p<0,05, **= significant bij p<0,005, ***= significant bij p<0,001 . N=817.

Conclusie

Dit onderzoek had als doel om factoren te onderzoeken die ten grondslag kunnen liggen bij de dissolutie van romantische relaties onder jongeren, omdat deze factoren mogelijk ook invloed kunnen hebben op relaties en huwelijken op latere leeftijd. De homogamie theorie van Kalmijn (1998) was een belangrijke bron voor informatie om te begrijpen wat individuen zoeken in een ander. Met name gelijkheid in persoonlijke kenmerken is belangrijk om een relatie aan te gaan. Voor het verbreken van de relatie waren ongelijkheid in dergelijke kenmerken en de invloed van vrienden van belang. De focus werd gelegd op een verschil in etniciteit tussen beide partners en in welke mate dit invloed had op het verbreken van deze relatie, omdat etniciteit een belangrijke factor is in het leven van een persoon. Er werd ook verwacht dat een interetnische relatie minder snel uit elkaar zou gaan wanneer er sprake is van een diversiteit in etniciteit binnen de vriendengroep. Daarnaast zou een leeftijdsverschil tussen de partners zorgen voor een grotere kans om uit elkaar te gaan. Ook wanneer de partners niet bij elkaar op school zitten, dan wordt de kans om uit elkaar te gaan groter.

Er is geen bewijs gevonden dat een interetnische relatie meer kans heeft om uit elkaar te gaan dan een niet-interetnische relatie. Een verklaring hiervoor kan zijn dat jongeren rond de leeftijd van 14 jaar de etniciteit van hun partner als dusdanig onbelangrijk vinden om daarvoor de relatie te verbreken. Daarnaast is het zo dat er personen zijn die sneller een interetnische relatie aangaan dan andere op basis van persoonlijke kenmerken, zoals het wonen in een buurt met veel etniciteiten. Hierdoor kunnen de grenzen tussen groepen vervagen, waardoor de attitude ten opzichte van andere groepen positiever zijn in vergelijking met personen die wonen in een buurt met weinig andere etniciteiten. Door deze positievere attitudes, selecteren personen zich als het ware om sneller een interetnische relatie aan te gaan, waardoor er verwacht kan worden dat etniciteit niet wordt gezien als een negatief kenmerk. Ten slotte kan de verklaring liggen in de aard van de onderzochte relaties, namelijk relaties onder jongeren van rond de 14 jaar. Deze relaties zijn vaak vluchtiger dan relaties op latere leeftijd. Wanneer een relatie verbroken wordt, kan dit erg verdrietig zijn voor deze jongeren en op het moment van uit elkaar gaan kunnen de emoties heftig zijn. Maar, zoals gezegd, deze relaties zijn vaak vluchtiger van aard; het betreft over het algemeen niet de partner voor het leven en vaak zullen zij weer een andere partner vinden. Omdat dit geldt voor zowel inter- als voor niet-interetnische relaties, is het goed mogelijk dat daarom deze twee typen relaties evenveel kans hebben om uit elkaar te gaan.

Naast de verwachting dat interetnische relaties een grotere kans zouden hebben om uit elkaar te gaan, werd er verwacht dat de vriendengroep deze kans zou kunnen verkleinen. Door vrienden te hebben met verschillende etniciteiten, kan een interetnisch koppel zich vertrouwd voelen omdat de groepsgrenzen minder aanwezig zijn. Uit de resultaten bleek echter dat een diverse vriendengroep geen verschil maakt of een interetnisch koppel meer of minder kans heeft om uit elkaar te gaan. De vrienden werden verwacht een grote invloed te hebben op het koppel, omdat vrienden in de pubertijd steeds belangrijker worden voor het vormen van attitudes en het uiten van gedrag. De jongeren in dit onderzoek staan aan het begin van hun pubertijd en mogelijk hebben de vrienden in dit stadium nog

niet veel invloed op hun. Het is mogelijk dat als deze verwachting wordt getoetst bij bijvoorbeeld 16 jarigen, dat dan het effect wel wordt gevonden, omdat deze verder zijn in hun pubertijd en meer omgaan met hun vrienden en minder met de ouders (Larson, Richards, Moneta, Holmbeck & Duckett, 1996).

Er werd verwacht dat een leeftijdsverschil tussen de partners zou zorgen voor een grotere kans om uit elkaar te gaan. Uit de resultaten bleek dat een leeftijdsverschil inderdaad een rol speelt, echter het leeftijdsverschil bij een verbroken relatie was kleiner dan die bij een niet verbroken relatie. Een leeftijdsverschil in de vroege pubertijd kan van groot belang zijn omdat jongeren vaak beginnen met experimenteren op het gebied van drugs, alcohol en seks. Daarnaast gebeurt er fysiek erg veel bij de jongeren en kan een half jaar het verschil maken tussen wel of geen baard in de keel, of het eruit zien als een meisje, of als jonge vrouw. In het geval van relaties onder jongeren van rond de 14 jaar, is het mogelijk dat een leeftijdsverschil juist goed is voor het behoud van de relatie. Door een leeftijdsverschil kijkt de ene partner op tegen de ander omdat die wellicht meer is ontwikkeld dan de ander. Ten slotte kan een verklaring zijn dat de man in een relatie vaak ouder is dan de vrouw. In de pubertijd ontwikkelen vrouwen zich over het algemeen eerder en sneller dan mannen. Hierdoor gedragen en voelen meisjes zich in de pubertijd vaak meer volwassen dan jongens. Doordat de man in een relatie vaak ouder is dan de vrouw, is het werkelijke leeftijdsverschil wel aanwezig, maar wordt dat niet zo ervaren door de jongeren zelf en is niet een reden om de relatie te verbreken.

Als laatste is er gekeken of de partner bij elkaar op school zitten of niet. De verwachting was dat wanneer de partners bij elkaar op school zitten, dat dit een positieve invloed heeft op het voortbestaan van de relatie. Uit de resultaten is gebleken dat wanneer de partners bij elkaar op school zitten, dit inderdaad een positieve invloed heeft op het voortbestaan van de relatie. Met andere woorden, een koppel dat bij elkaar op school zit heeft minder kans om uit elkaar te gaan dan een koppel dat niet bij elkaar op school zit. De nabijheid van een partner is belangrijk voor de communicatie en intergratie in elkaars leven. Vooral jongeren brengen veel van hun tijd door op school en dit is een plaats waar veel ontwikkeling teweeg brengt. Op school doen jongeren niet alleen kennis op, maar ze hebben ook sociale contacten met andere leerlingen en docenten. Dit contact kan positief zijn of negatief, in de zin van confrontaties of ruzies. Als deze gebeurtenissen gedeeld kunnen worden met de partner, is de kans groter dat de partner dichtbij elkaar komen te staan. Natuurlijk kunnen partners over hun ervaringen vertellen, maar wanneer de partner dit van dichtbij meemaakt, omdat hij/zij medeleerlingen of docenten ook kennen, zal dit proces sneller en beter verlopen. Het bij elkaar op school zitten zorgt ervoor dat een *'ik'* overgaat in een *'wij'*, en is belangrijk in de erkenning van de hechtheid tussen de partners (Agnew, Loving, Lé, & Goodfriend, 2004; zoals in Miller, 2012).

Dit onderzoek heeft enkele beperkingen die mogelijk invloed kunnen hebben op de gevonden resultaten. Allereerst kan het zijn dat de jongeren die mee hebben gedaan aan CILS4EU, de vragenlijsten niet serieus hebben ingevuld, waardoor vragen wellicht niet of niet correct zijn ingevuld. Als een respondent een vraag die van belang was voor het onderzoek niet heeft ingevuld, dan kon deze

niet mee worden genomen in de analyse. In dat geval mist het onderzoek data, waardoor het aantal respondenten kleiner werd. Daarnaast zijn er gegevens over vrienden en de partner van de respondent verzameld door dit te vragen aan de respondent en niet aan de vrienden of de partner zelf, zoals de leeftijden en etniciteiten. De respondent kan het per ongeluk verkeerd invullen, of de respondent heeft de vragenlijst niet serieus ingevuld. Het is echter ook mogelijk dat er sprake is van sociale wenselijkheid van de respondenten bij het invullen van de vragenlijsten. Dit kan negatieve gevolgen hebben op de betrouwbaarheid omdat het niet zeker is of de informatie waar is, daarnaast heeft het negatieve gevolgen voor de validiteit omdat het niet zeker is dat op basis van de verzamelde gegevens de informatie daadwerkelijk bruikbaar is voor het onderzoek. In het geval van etniciteit kan dit een gevolg hebben voor de resultaten. Er is gesproken over selectie, waarbij bepaalde personen op basis van persoonlijke kenmerken eerder een interetnische relatie aan gaan. De assumptie was dat deze mensen ook een positievere attitude zouden hebben tegenover andere groepen. Maar het is mogelijk dat iemand in een interetnische relatie, eigenlijk zou willen dat dit niet het geval was, om wat voor reden dan ook. Bijvoorbeeld, een Nederlandse respondent heeft een interetnische relatie met een iemand van Turkse afkomst, waarvan de vader Turks is en de moeder Nederlands. De respondent zou op de vragenlijst in kunnen vullen dat de partner Nederlands is, terwijl dit niet zo is. De kans dat dit gebeurt zal niet heel groot zijn, maar het heeft wel grote gevolgen voor de uitkomsten van dit onderzoek. Als de respondent namelijk zegt dat de partner ook Nederlands is, dan wordt een relatie die in werkelijkheid interetnisch is, meegerekend als niet-interetnisch. En als deze relatie is verbroken, dan is de uitkomst in dit onderzoek dat niet-interetnische relaties een grotere kans hebben om uit elkaar te gaan, terwijl in werkelijkheid het ging om een interetnische relatie.

Er is gebruik gemaakt van de data verzameld in Nederland en Duitsland en zijn Engeland en Zweden buiten beschouwing gelaten. De reden hiervoor was dat Engeland en Zweden een andere operationalisering hadden van etniciteit. In de vragenlijsten van Nederland en Duitsland hadden de respondenten keuze uit meerdere categorieën. De vragenlijsten in Engeland maakten ook gebruik van meerdere categorieën, alleen die hadden zich meer gericht op huidskleur en Zweden maakte enkel onderscheid tussen 'Zweeds' en 'Niet-Zweeds'. Omdat Nederland en Duitsland een overeenkomstige operationalisering hadden is er gekozen om alleen gebruik van deze data te maken, waardoor het mogelijk is geweest om een gedetailleerde operationalisering van etniciteit te behouden in plaats alleen 'autochtoon' en 'allochtoon'. Echter, door geen gebruik te maken van de data uit Engeland en Zweden is er helaas veel informatie uit de andere landen ongebruikt gebleven. Het zou interessant zijn om de data uit Engeland en Zweden wel te gebruiken om te zien wat dit voor gevolgen heeft voor de resultaten als de operationalisering wordt beperkt tot allochtoon en autochtoon. Waarschijnlijk zal deze operationalisering niet leiden tot een hele informatieve uitkomst, omdat er veel nuance wordt weggelaten. Echter, elk land heeft een operationalisering toegepast die het meest passend was voor het land. Voor Nederland en Duitsland was het belangrijk om te kijken naar iemands afkomst en minder naar de huidskleur van de persoon. Voor Engeland was huidskleur echter wel belangrijk, gezien de

operationalisering en Zweden kijkt vooral of iemand behoort tot de Zweedse nationaliteit of niet. De theorie blijft echter gewoon staan. Een persoon kan nog steeds een negatieve attitude hebben tegenover iemand buiten zijn eigen groep en hoe deze groepen gedefinieerd worden zou geen verschil moeten maken. Maar dit is op dit moment enkel giswerk. Een aanbeveling zou zijn om een vergelijking te maken tussen Nederland-Duitsland en Engeland-Zweden. Hierdoor kan een verschil zichtbaar gemaakt worden of het nodig is om onderscheid te maken tussen verschillende etniciteiten en of etniciteit het beste gedefinieerd kan worden op basis van iemands afkomst of huidskleur.

Een aanbeveling voor verder onderzoek is om een directe vergelijking te maken tussen relaties onder jongeren en volwassenen en welke factoren invloed hebben op het behoud van die relaties. In dit onderzoek is een dergelijke vergelijking niet gemaakt, echter, de gebruikte theorie zijn over het algemeen wel gebaseerd op relaties onder (jong)volwassenen. De uitkomsten van dit onderzoek geven geen ondersteuning voor deze theorieën, daarom zou een directe vergelijking tussen jongeren en volwassenen hier meer duidelijkheid over kunnen verschaffen.

Ten slotte kan de wetenschap ingaan op de gevolgen van het verbreken van relaties onder jongeren. Het is mogelijk dat het verbreken van deze relaties niet van groot belang zijn in het geheel; er is al gezegd, veel van deze relaties zijn vluchtig van aard. Een jongere met een verbroken relatie zal er verdriet van hebben, maar vaak komen zij er wel over heen en vinden ze een andere partner. Echter, het verbreken van een relatie kan wel doorwerken op andere gebieden binnen een persoon. Een persoon leert van zijn/haar ervaringen en wanneer er sprake is van een negatieve ervaring met bijvoorbeeld een interetnische relatie, dan is het goed mogelijk dat deze persoon niet snel weer een dergelijke relatie aan zou gaan, of dat de attitude ten opzichte van deze groep veranderd. Een aanbeveling voor verder onderzoek is daarom om te onderzoeken wat het gevolg is wanneer een relatie van een jongere wordt verbroken en in hoeverre dit doorwerkt in attitudes, opvattingen, beslissingen en relaties op latere leeftijd.

Dit onderzoek heeft een bijdrage geleverd aan de wetenschap door te onderzoeken welke factoren van invloed zijn op de dissolutie van relaties onder jongeren. In plaats van bevestiging van theorieën, heeft dit onderzoek juist een aantal tegenovergestelde effecten gevonden. Dit is een indicatie dat relaties onder jongeren niet hetzelfde werken als de relaties onder volwassenen op basis van de theorie. Op basis van de resultaten uit dit onderzoek kan de wetenschap zich verder ontwikkelen op het gebied van relaties onder jongeren, hoe ze werken, waarom ze worden verbroken en welke gevolgen dit heeft voor hun op latere leeftijd.

Referenties

- Adamczyk, A., & Hayes, B. E. (2012). Religion and Sexual Behaviors: Understanding the Influence of Islamic Cultures and Religious Affiliation for Explaining Sex Outside of Marriage. *American Sociological Review*, 77(5), 723-746.
- Agnew, C. R., Loving, T. J., Lé, B., & Goodfriend, W. (2004). Thinking close: Measuring relational closeness as perceived self-other inclusion. In: Miller, R. S. (2012). *Intimate Relationships*. New York: McGraw-Hill.
- Allport, G.W. (1954). The effect of contact. In: The nature of prejudice (25th anniversary edition). New York: Basic Books. Pp.261-281
- Benson, M.L. (2013). *Crime and the life course: an introduction*. Routledge, New York.
- Blyth, D.A., Hill, J.P. & Thiel, K.S. (1982). Early adolescent significant others: Grade and gender differences in perceived relationships with familiar and non familiar adults and young people. *Journal of Youth and Adolescence*. 11: 425-429.
- Bogardus, E.S. (1925). Measuring social distance. *Journal of applied sociology*, 9(1), 299-308.
- Carroll, J. S., Willoughby, B., Badger, S., Nelson, L. J., Barry, C. M., & Madsen, S. D. (2007). So close, yet so far away: The impact of varying marital horizons on emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 22, 219 – 247.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). *Jaarrapport Integratie 2014*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CILS4EU. (2014). Children of Immigrants Longitudinal Survey in Four European Countries. Technical Report. Wave 1 – 2010/2011, v.1.1.0. Mannheim: Mannheim University.
- De Graaf, H., Kruijer, H., Van Acker, J., & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25^e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012. Conceptversie januari 2012*. Utrecht: Rutgers WPF en SOA AIDS Nederland.
- Feld, S. (1981). The focused organization of social ties. *American Journal of Sociology*, 86(5), 1015-1053.
- Festinger, L., Schachter, S., & Back, K. W. (1950). *Social pressures in informal groups: A study of human factors in housing*. In: Miller, R. S. (2012). *Intimate Relationships*. New York: McGraw-Hill.
- Firmin, M. W., & Firebaugh, S. (2008). Historical Analysis of College Campus Interracial Dating, *College Student Journal*, 42(3), 782-788.
- Fontaine, G. & Dorch, E. (1980). Problems and benefits of close intercultural relationships. *International Journal of Intercultural Relations*, 4, 329-337.
- Fu, X. (2000). An interracial study of marital disruption in Hawaii: 1983 to 1996. *Journal of Divorce and Remarriage* 32, 73–92.

- Gurung, R. A., Duong, T., (1999). Mixing and matching: assessing the concomitants of mixed-ethnic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships* 16, 639–657.
- Hewitt, R. (1986). *White Talk Black Talk. Inter-racial friendship and communication amongst adolescents*. London: University of Cambridge.
- Hwang, S.S., Saenz, R., & Aguirre, B.E. (1997). Structural and Assimilationist Explanations of Asian American Intermarriage. *Journal of Marriage and Family*, 59(3), 758-772.
- Janssen, J., Poortman, A. R., de Graaf, P. M., & Kalmijn, M. (1999). Sociale en culturele achtergronden van de stabiliteit van relaties. In: M. Kalmijn, W. Bernasco, & J. Weesie (Eds.), *Huwelijks- en samenwoonrelaties in Nederland*. (pp. 189-208). Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.
- Kalmijn, M. (1998). Intermarriage and homogamy: Causes, patterns, trends. *Annual Review of Sociology*, 24, 395-421.
- Kalmijn, M., de Graaf, P., & Janssen, J. (2005). Intermarriage and the risk of divorce in the Netherlands: The effects of differences in religion and in nationality, 1974 – 94. *Population Studies*, 59(1), 71 – 85
- Kalter, F., Heath, A., Hewstone, M., Jonssen, J. O., Kalmijn, M., Kogan, I., & van Tubergen, F. (2014). Children of Immigrants Longitudinal Survey in Four European Countries (CILS4EU) – Reduced version. Reduced data file for download and off-site use. GESIS Data Archive, Cologne, ZA5656 Data file Version 1.1.0, doi:10.4232/cils4eu.5656.1.1.0.
- Kalter, F., Heath, A., Hewstone, M., Jonssen, J. O., Kalmijn, M., Kogan, I., & van Tubergen, F. (2015). Children of Immigrants Longitudinal Survey in Four European Countries (CILS4EU) – Reduced version. Reduced data file for download and off-site use. GESIS Data Archive, Cologne, ZA5656 Data file Version 2.1.0, doi:10.4232/cils4eu.5656.2.1.0.
- Knox, D., Zusman, M. E., Buffington, C., & Hemphill, G. (2000). Interracial dating attitudes among college students. *College Student Journal*, 34(1) 69-71.
- Lampe, P. E, (1982) Interethnic dating; Reasons for and against. *International Journal of Intercultural Relations*, 6(2), 115-126 .
- Larson, R. W., Richards, M. H., Moneta, G., Holmbeck, G., & Duckett, E. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement and transformation. *Developmental Psychology*, 32(4), 744.
- Mahoney, A., Pargament, K.I., Tarakeshwar, N., & Swank, A.B. (2008). Religion in the home in the 1980s and 1990s: A meta-analytic review and conceptual analysis of links between religion, marriage, and parenting. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(1), 63-101.
- Martinovic, B., van Tubergen, F., & Maas, I. (2009). Changes in immigrants' social integration during the stay in the host country: The case of non-western immigrants in the Netherlands. *Elsevier: Social Science Research*, 38(4)870-882.

- Mayer, K. U., & Muller, M. (1986). "The State and the Structure of the Life Course". In: Benson, M. L. (2013). *Crime and the life course: an introduction*. Routledge, New York.
- Miller, R. S. (2012). *Intimate Relationships*. New York: McGraw-Hill.
- Miller, S. C., Olson, M. A., & Fazio, R. H. (2004). Perceived reactions to interracial romantic relationships: when race is used as a cue to status. *Group Processes & Intergroup Relations*, 7(4), 354-369.
- Mok, T. A. (1999). Asian American dating: important factors in partner choice. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 5(2), 103-117.
- Monahan, T. P. (1970). Are interracial marriages less stable? *Social Forces*, 48(4), 461 – 473.
- Montgomery, M. J., & Sorell, G. T. (1998). Love and dating experience in early and middle adolescence: Grade and gender comparisons. *Journal of adolescence*, 21(6), 677-689.
- Moore, R. M., III (1999). Interracial dating as an indicator of integration. *Black Issues in Higher Education*, 15, 120-121.
- Mussen, P.H., Conger, J.J., Kagan, J. & Huston, A.C. (1990). *Child development & personality*. New York: Harper Collins Publishers.
- Ostrom, T. M. (1969). The Relationship Between the Affective, Behavioral, and Cognitive Components of Attitude. *Journal of Experimental Social Psychology*, 5(1), 12-30.
- Reis, H. T., Maniaci, M. R., Caprariello, P. A., Eastwick, P. W., & Finkel, R. J. (2011). Familiarity does indeed promote attraction in live interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(3), 557-570.
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2010). Middelengebruik en seksueel gedrag van jongeren met een laag opleidingsniveau: Aangrijpingspunt voor preventie (RIVM-rapportnummer: 270752001/2014).
- Rude, J., & Herda, D. (2010). Best Friends Forever? Race and the Stability of Adolescent Friendships. *Social Forces*, 89(2), 585-607
- Sherif, M. (1967). *Group conflict and cooperation*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Smith, S. (2015). *Ethnic Segregation in Friendship Networks; Studies of its Determinants in English, German, Dutch, and Swedish School Classes*. (Proefschrift).
- Smith, S., Maas, I., & van Tubergen, F. (2012). Irreconcilable differences? Ethnic intermarriage and divorce in the Netherlands, 1995–2008. *Social Science Research*, 41(5), 1126-1137.
- Sociaal Cultureel Planbureau. (2012). *Dichter bij elkaar? De sociaal-culturele positie van niet-westerse migranten in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Uecker, J. E. (2008). Religion, pledging, and the premarital sexual behavior of married young adults. *Journal of Marriage and Family*, 70, 728 – 744.
- Ultee, W. Arts, W., & Flap, H. (2009). *Sociologie. Vragen, uitspraken, bevindingen (3^e druk)*. Groningen, Wolters Noordhoff Uitgevers, BV.
- Uunk, W. & Kalmijn, M. (1996) Wie trouwt met wie binnen de opleidingselite? De invloed van

- studierichting en onderwijsniveau. *Sociologische Gids*. 43(3), 183-203.
- Van de Poll, W. (27 februari 2016). Hollanders zijn zelden nog de ware. *Trouw, de Verdieping*.
Geraadpleegd op:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/4252990/2016/02/27/Hollanders-zijn-zelden-nog-de-ware.dhtml>
- Van Zantvliet, P., Kalmijn, M., & Verbakel, E. (2015). Early Partner Choices of Immigrants: The Effect of Preferences, Opportunities and Parents on Dating a Native. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(5), 772-794.
- Veenman, J. (1994). *Participatie in perspectief. Ontwikkelingen in de sociaaleconomische positie van zes allochtone groepen in Nederland*. BohnStafleu Van Loghum.
- Vermeulen, H. & Penninx, R. (1994). *Het democratisch ongeduld : de emancipatie en integratie van zes doelgroepen van het minderhedenbeleid*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Wang, H., Kao, G., & Joyner, K. (2006). Stability of interracial and intraracial romantic relationships among adolescents. *Social Science Research*, 35(2), 435-453.
- Westenberg, P.M. (2002). *De Psychologische volwassenwording*. Rede uitgesproken ter gelegenheid van de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de psychologie, in het bijzonder de ontwikkelingspsychologie, aan de Universiteit Leiden op dinsdag 11 juni 2002. Leiden.
- Yancey, G. (2002). Who interracially dates: an examination of the characteristics of those who have interracially dated. *Journal of Comparative Family Studies*, 33(2), 179-190.
- Zajonc, R. B. (2001). Mere exposure: A gateway to the subliminal. *Current Directions in Psychological Science*, 10(6), 224-228.
- Zhang, Y. Hook, J. (2009). Marital dissolution among interracial couples. *Journal of Marriage and Family*. 71(1), 95-107.

Appendix A: Syntax

```
** Bachelorscriptie Sociologie .
** Interetnische relaties onder jongeren .
** Jorieke ten Damme .
** Saskia van Haaren .

** De data bestaan uit twee waves, die worden samengevoegd .

** De betreffende datasets openen ** .
GET FILE = "C:\Users\Jorieke\Desktop\Scriptie SPSS\wave 1.sav".
GET FILE = "C:\Users\Jorieke\Desktop\Scriptie SPSS\wave 2.sav".

** Eerst worden alle respondenten verwijderd die maar éénn van de twee waves heeft ingevuld **
** Om dit te kunnen doen, moeten eerst de respondenten in beide datasets op volgorde gezet worden,
waarna een onetooone matching uitgevoerd wordt .

**Dataset wave 1 activeren en sorteren: ** .
DATASET ACTIVATE Dataset1 .
SORT CASES BY youthid .
** Dataset 2 activerenensorteren ** .
DATASET ACTIVATE Dataset2 .
SORT CASES BY youthid .

** De daadwerkelijke matching van de files wave 1 en wave 2 ** .
** Hierbij creëren we tevens een variabele die dmv 1 en 0 aangeeft of iemand of iemand waarden heeft in een van beide
datasets ** .
MATCH FILES FILE="C:\Users\Jorieke\Desktop\Scriptie SPSS\wave 1.sav" /IN=fromw1
  /FILE="C:\Users\Jorieke\Desktop\Scriptie SPSS\wave 2.sav" /IN=fromw2
  /BY youthid.
LIST.

CROSSTABS
  /TABLES= fromw1 BY fromw2 .

** Uit de kruistabel blijkt dat er geen mensen zijn met een 0 op beide variabelen.
** Er zijn 851 mensen met een 0 op fromw1, en een 1 op fromw2. Zij hebben de eerste wave dus niet ingevuld, de tweede
wel.
** Er zijn 3777 mensen met een 1 op fromw1, en een 0 op fromw2. Zij hebben de eerste wave wel ingevuld, maar de
tweede niet.
** Er zijn 14939 mensen met een 1 op zowel fromw1 als fromw2. Zij hebben dus beide waves ingevuld.
** In totaal 19567 cases.

** Vervolgens halen we de respondenten eruit die niet beide waves hebben ingevuld.
** Dat zouden er volgens de kruistabel dus  $851+3777=4628$  moeten zijn, waardoor er  $19567-4628=14939$  overblijven .
SELECT IF fromw1 AND fromw2.
LIST.

CROSSTABS
  /TABLES= fromw1 BY fromw2 .

** Uit de kruistabel blijktdat er nu inderdaad 14939 respondenten overblijven .
** De gematchte dataset wordt opgeslagen als wave12 .
** Vanaf nu zal er met deze gematchte set gewerkt worden .

SAVE OUTFILE "C:\Users\Jorieke\Desktop\Scriptie SPSS\wave12.sav" .

*****
** 2. We maken alleen gebruik van de Duitse en Nederlandse respondenten, dus nu verwijderen we de respondenten uit
Zweden en Engeland ** .
FREQUENCIES country .
SELECT IF (country = 2 OR country =3) .
EXECUTE .
```

** we halen de respondenten uit de sample die in wave 1 geen relatie hadden. Deze zijn namelijk niet van belang voor ons onderzoek .

FREQUENCIES y1_date.

select if (y1_date = 1).

execute.

* missendewaardeneruithalen .

FREQUENCIES y2_date .

missing values y2_date (-88 -44 -55).

select if (y2_date = 1 or y2_date = 2).

execute.

** Onze afhankelijke variabele is relatie verbroken.

** Alle geselecteerde respondenten hadden een relatie tijdens wave 1.

** Als deze relatie tijdens wave 2 nog steeds aanwezig is, wordt het aangemerkt als een stabiele relatie.

** Als deze relatie verbroken is, en dus niet meer aanwezig is, wordt het aangemerkt als instabiele relatie.

** Hierbij bestaat de mogelijkheid dat iemand de relatie verbroken heeft, maar tijdens wave twee een nieuwe relatie heeft.

** In dit geval is de oorspronkelijke relatie verbroken, en geldt de relatie als instabiel.

** De variabele y1_intdat_ymRV geeft de maand aan waarin het interview is afgenomen.

** Deze variabele staat in code: .

** 609 = 2010 okt .

** 610 = 2010 nov .

** 611 = 2010 dec .

** 612 = 2011 jan .

** 613 = 2011 feb .

** 614 = 2011 mar .

** 615 = 2011 apr .

** Deze variabele wordt niet gebruikt voor analyses, maar om te bepalen welke respondenten tijdens wave 2 een nieuwe relatie hebben, en welke dus instabiel zijn .

** Wanneer de respondent aangeeft dat de relatieduur tijdens wave twee langer dan een jaar duurt, is het dezelfde relatie, en dus stabiel.

** We beschikken echter niet over de startmaand van de relatie, enkel over het startjaar.

** De beschikbare data in deze variabele bestrijkt een periode zeven maanden: van okt 2010 tot april 2011.

** Wij zetten de grens in het midden hiervan: tussen categorie 3: dec 2010 en categorie 4: jan 2011 .

** Dit wil dus zeggen dat respondenten die hun relatie begonnen zijn voor januari 2011 gezien worden als stabiel.

** Respondenten die hun relatie na die datum zijn begonnen, hebben dus een nieuwe relatie, en gelden dus als instabiel.

FREQUENCIES y2_pstartyRV.

RECODE y2_pstartyRV (2011 2012 =1) (1999 thru 2010 = 0) (-77 -66 -88 -55 = sysmis) into relatieverbroken.

VALUE LABELS relatieverbroken 1"Relatie verbroken" 0"Relatie niet verbroken" .

VARIABLE LABELS relatieverbroken " - Relatie verbroken tussen wave 1 en 2".

FREQUENCIES relatieverbroken .

** De respondenten die nu op missing staan hebben geen betrouwbaar antwoord gegeven.

** Zij worden nu uit de subset verwijderd.

SELECT IF (relatieverbroken = 0) or (relatieverbroken = 1).

EXECUTE.

**Tercontrole: .

FREQUENCIES relatieverbroken.

FREQUENCIES y1_date .

** Onze definitieve subset bestaat nu uit 906 respondenten .

**Variabeleinteretnischrelatie .

FREQUENCIES countorig_nIG.

FREQUENCIES countorig_geG.

FREQUENCIES y1_pbackCS .

** De beschikbare data over etniciteit is uitgesplitst naar surveyland.
** Daarnaast zijn de etniciteiten in de verschillende landen eigenlijk niet te combineren.
** Daarom wordt er eerst voor elk land een eigen variabele aangemaakt, welke aan het einde samengevoegd worden .

** Het aanmaken voor de Nederlandse variabele .
** Er wordt voor zowel de respondent als de partner een variabele aangemaakt die hetzelfde gecodeerd zijn .
** De etniciteit van de partner wordt hierbij als uitgangspunt genomen, omdat deze de minste categorieën bevat .
** Aan de hand van deze twee variabelen wordt een vergelijkende variabele aangemaakt die aangeeft of de respondent en de partner al dan niet in dezelfde categorie vallen .
** Als blijkt dat zowel de respondent als de partner in dezelfde categorie vallen, en dus dezelfde etniciteit hebben, wordt de relatie gezien als intra-etnisch (niet interetnisch) .
** Als ze beide in een andere categorie vallen, wordt de relatie gezien als wel interetnisch .

```
FREQUENCIES countorig_nIG.  
RECODE countorig_nIG (6=11) (1=12) (3=13) (4=14) (2=15) (5 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17=16) (-66 = -66) into  
eticiteitrespondent_nl.  
VALUE LABELS etniciteitrespondent_nl 11"Antilleaan" 12"Nederlands" 13"Marokkaans" 14"Surinaams" 15"Turks"  
16"Overig".  
VARIABLE Labels etniciteitrespondent_nl "- etniciteit respondenten Nederland".  
FREQUENCIES etniciteitrespondent_nl.
```

```
FREQUENCIES y1_pbackCS .  
** De antwoorden die de respondenten uit andere landen gegeven hebben moeten verwijderd worden, evenals  
onbetrouwbare antwoorden van Nederlandse respondenten .  
** Deze worden verwijderd, bij zowel de variabele over de etniciteit van de partner, als bij de variabele over de etniciteit  
van de respondent .  
** De variabele over de etniciteit van de partner wordt eerst gekopieerd, omdat er bij het aanmaken van de Nederlandse  
variabele al een aantal waarden op missing worden gezet .  
** Deze Nederlandse missings werken door in de Duitse variabele, daarom wordt er dus gebruik gemaakt van een kopie.  
COMPUTE y1_pbackCS_nl = (y1_pbackCS) .  
FREQUENCIES y1_pbackCS_nl .
```

```
IF (y1_pbackCS_nl<11) etniciteitrespondent_nl =-10.  
IF (eticiteitrespondent_nl = -10) y1_pbackCS_nl = -10 .  
MISSING VALUES etniciteitrespondent_nl (-10).  
MISSING VALUES y1_pbackCS_nl (-10).  
FREQUENCIES y1_pbackCS_nl .  
FREQUENCIES etniciteitrespondent_nl .
```

```
** Controle voor de categorie 'overig: .  
CROSSTABS y1_pbackCS_nl by etniciteitrespondent_nl .
```

```
** Het aanmaken van de uiteindelijke variabele die de etniciteit van de respondent vergelijkt met die van de partner .  
COMPUTE etn_rel_nl = (y1_pbackCS_nl - etniciteitrespondent_nl) .  
RECODE etn_rel_nl (-5 thru -1 =1) (0=0) (1 thru 5=1) intointeretnischerelatie_nl .  
VALUE LABELS interetnischerelatie_nl 1"interetnische relatie" 0"niet-interetnische relatie".  
VARIABLE LABELS interetnischerelatie_nl " - Interetnische relatie (Nederland)".  
FREQUENCIES interetnischerelatie_nl .
```

```
** Deze zelfde stappen worden genomen voor het aanmaken voor de variabele voor de Duitse respondenten .  
** Het hercoderen van de etniciteit van de respondent .  
** Hierbij worden 'Former Yugoslavia' en 'FormerSoviet Union' ingedeeld onder 'Russian'.  
FREQUENCIES y1_pbackCS .  
FREQUENCIES countorig_geG .  
RECODE countorig_geG (1=5) (6=6) (4=7) (3 5=8) (2=9) (7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 =10) (-66 = -66) into  
eticiteitrespondent_ge.  
VALUE LABELS etniciteitrespondent_ge 5"Duits" 6"Italiaans" 7"Pools" 8"Russisch" 9"Turks" 10"Overig".  
VARIABLE Labels etniciteitrespondent_ge "- etniciteitrespondentenDuitsland".  
FREQUENCIES etniciteitrespondent_ge .
```

** Het verwijderen van de onbetrouwbare antwoorden, bij zowel de variabele over de etniciteit van de partner, als bij de variabele over de etniciteit van de respondent .

** Hierbij wordt opnieuw gebruik gemaakt van een kopie-variabele .

```
COMPUTE y1_pbackCS_ge = (y1_pbackCS) .
```

```
FREQUENCIES y1_pbackCS .
```

```
FREQUENCIES y1_pbackCS_ge .
```

```
IF (y1_pbackCS_ge>10) etniciteitrespondent_ge =-10.
```

```
IF (y1_pbackCS_ge =-88) etniciteitrespondent_ge =-5 .
```

```
IF (eticiteitrespondent_ge = -10) y1_pbackCS_ge = -10 .
```

```
IF (eticiteitrespondent_ge = -66) y1_pbackCS_ge =-5 .
```

```
MISSING VALUES etniciteitrespondent_ge ( -66 -10 ) .
```

```
MISSING VALUES y1_pbackCS_ge (-88 -10 -5).
```

```
FREQUENCIES y1_pbackCS_ge .
```

```
FREQUENCIES etniciteitrespondent_ge .
```

** Controle voor de categorie 'overig: .

```
CROSSTABS y1_pbackCS_ge by etniciteitrespondent_ge .
```

** Het aanmaken van de vergelijkende variabele .

```
COMPUTE etn_rel_ge = (y1_pbackCS_ge - etniciteitrespondent_ge) .
```

```
RECODE etn_rel_ge (-5 thru -1 =1) (0=0) (1 thru 5=1) into interetnische relatie_ge .
```

```
VALUE LABELS interetnische relatie_ge 1"interetnische relatie" 0"niet-interetnische relatie".
```

```
VARIABLE LABELS interetnische relatie_ge " - Interetnische relatie (Duitsland)".
```

```
FREQUENCIES interetnische relatie_ge .
```

** Deze twee variabelen worden nu gecombineerd in één variabele.

```
COMPUTE interetnische relatie_totaal = (interetnische relatie_nl) .
```

```
IF (interetnische relatie_ge =1) interetnische relatie_totaal=1 .
```

```
IF (interetnische relatie_ge=0) interetnische relatie_totaal=0 .
```

```
VALUE LABELS interetnische relatie_totaal 1"Interetnische relatie" 0"niet-interetnische relatie".
```

```
VARIABLE LABELS interetnische relatie_totaal " - Interetnische relatie (alle respondenten)".
```

```
FREQUENCIES interetnische relatie_totaal .
```

```
DESCRIPTIVES interetnische relatie_totaal .
```

```
*****
```

** Variabele partner op dezelfde school .

```
FREQUENCIES y1_psch .
```

```
RECODE y1_psch (1 2=1) (3 4 = 0) (-88 -55 = SYSMIS) into partnerschool.
```

```
VALUE LABELS partnerschool 1"Partner op dezelfde school" 0"Partner niet op dezelfde school".
```

```
VARIABLE LABELS partnerschool " - Partner op dezelfde school tijdens wave 1 ".
```

```
FREQUENCIES partnerschool .
```

```
*****
```

** Variabele leeftijdverschil

** Leeftijd van de respondent .

** De leeftijd van de respondent wordt bepaald aan de hand van het geboortjaar en de geboortemaand .

** Voor iedere maand wordt berekend hoeveel maanden oud iemand is op 31 december.

** Daarna wordt het aantal maanden vanaf 31 december tot 1 januari 2010 hierbij opgeteld.

** Als laatste wordt hier het aantal maanden tot de datum van afname van het interview bij op geteld .

```
FREQUENCIES y1_dobm .
```

```
RECODE y1_dobm (1=11) (2=10) (3=9) (4=8) (5=7) (6=6) (7=5) (8=4) (9=3) (10=2) (11=1) (12=0) (-88 -55= -10) INTO gebmaand .
```

```
FREQUENCIES gebmaand .
```

```
FREQUENCIES y1_doby .
```

```
RECODE y1_doby (1992 = 204) (1993=192) (1994=180) (1995 = 168) (1996=156) (1997=144) (1998=132) (-88=-88) INTO gebjaar .
```

```
FREQUENCIES gebjaar.
```

```
FREQUENCIES y1_intdat_ymRV .
```

```
RECODE y1_intdat_ymRV (609=10) (610=11) (611=12) (612=13) (613=14) (614=15) (615=16) into intervmaand .
```

FREQUENCIES intervmaand .

COMPUTE leeftijd_resp =gebmaand + gebjaar +intervmaand .

FREQUENCIES leeftijd_resp .

DESCRIPTIVES leeftijd_resp .

** De laagst mogelijke geldige score is 0+132+10=142 maanden.

** Alle respondenten die hieronder zitten hebben dus bij minimaal één variabele een ongeldige waarde ingevuld .

RECODE leeftijd_resp (-86 -83 -82 -76 -75 -70 -69 -66 =-10) (ELSE=COPY) INTO leeftijdrespondent .

FREQUENCIES leeftijdrespondent .

DESCRIPTIVES leeftijdrespondent .

** Leeftijd partner .

FREQUENCIES y1_page.

** Deze wordt ook omgezet in aantal maanden.

** Omdat enkel de leeftijd in jaar beschikbaar is, wordt deze vermenigvuldigd met 12 om de leeftijd in maanden te berekenen .

** De uitschieters van 23 en 25 jaar worden verwijderd .

RECODE y1_page (10=120) (12=144) (13=156) (14=168) (15=180) (16=192) (17=204) (18=216) (19=228) (20=240) (21=252) (22=264) (23 25 -88 -55=-10) INTO leeftijdpartner.

VARIABLE LABELS leeftijdpartner "- leeftijd partner in maanden".

FREQUENCIES leeftijdpartner .

** verschil leeftijd .

** Respondenten die op één of twee van deze twee variabelen een ongeldige waarde hebben ingevoerd worden op missing gezet .

** We berekenen hier het verschil, omdat er een aantal respondenten zijn met een ongeldige score, moeten die er eerts uitgehaald worden.

IF (leeftijdrespondent=-10) leeftijdpartner=-5 .

IF (leeftijdpartner=-10) leeftijdrespondent=-5 .

MISSING VALUES leeftijdpartner (-10 -5) .

MISSING VALUES leeftijdrespondent (-10 -5) .

FREQUENCIES leeftijdpartner .

FREQUENCIES leeftijdrespondent .

computeleeftijdverschil = leeftijdrespondent - leeftijdpartner.

FREQUENCIES leeftijdverschil.

** negatief verschil = parter is ouder dan de respondent .

DESCRIPTIVES leeftijdverschil .

** Variabele etniciteit vriendengroep .

FREQUENCIES y1_bgfr14 .

RECODE y1_bgfr14 (1=1) (2=2) (3=3) (4=4) (5=5) (-88 -66=SYSMIS) into vriendengroep .

VALUE LABELS vriendengroep 1"Almost or all" 2"A lot" 3"About half" 4"A few" 5"None or very few" .

VARIABLE LABELS vriendengroep " - Vrienden met een andere achtergrond" .

FREQUENCIES vriendengroep .

**Controlevariabele:geslacht .

FREQUENCIES y1_sex .

RECODE y1_sex (1=1) (2=0) (-88=sysmis) intogeslacht_man .

VALUE LABELS geslacht_man 1"man" 0"vrouw" .

VARIABLE LABELS geslacht_man " - Is de respondent een man of vrouw" .

FREQUENCIES geslacht_man .

DESCRIPTIVES geslacht_man .

**Controlevariabele etnische relatie van de ouders .

** Eerst het aanmaken van een variabele die aangeeft waar de moeder van de respondent geboren is.

FREQUENCIES y1_cobmRV .

RECODE y1_cobmRV (1=1) (2=0) (-99 -88 -66 -55=sysmis) into gebland_moeder .

VALUE LABELS gebland_moeder 1"Binnen het surveyland" 0"Buiten het surveyland" .
VARIABLE LABELS gebland_moeder " - Moeder van de respondent geboren binnen het surveyland?".
FREQUENCIES gebland_moeder .

** Het aanmaken van een variabele die aangeeft waar de vader van de respondent geboren is.
FREQUENCIES y1_cobfRV .
RECODE y1_cobfRV (1=1) (2=0) (-99 -88 -66 -55=systemis) into gebland_vader .
VALUE LABELS gebland_vader 1"Binnen het surveyland" 0"Buiten het surveyland" .
VARIABLE LABELS gebland_vader " - Vader van de respondent geboren binnen het surveyland?".
FREQUENCIES gebland_vader .

** Het aanmaken van een vergelijkende variabele .
COMPUTE relatieouders = (gebland_vader+gebland_moeder) .
**Controleren of er geen missende waarden meegenomen zijn in de berekening: .
CROSSTABS gebland_vaderbygebland_moeder .

** Waarde 0 wil zeggen dat beide ouders buiten het surveyland zijn geboren, waarde 1 wil zeggen dat één ouder buiten het surveyland is geboren, en de ander erinnen, en waarde 2 wil zeggen dat beide ouders buiten het surveyland geboren zijn.
** Waarde 1 zien we als interetnische relatie van de ouders .
RECODE relatieouders (1=1) (0 2= 0) into relatieouders.
VALUE LABELS relatieouders 1" Interetnische relatie van de ouders" 0"Niet-interetnische relatie van de ouders".
VARIABLE LABELS relatieouders " - Interetnische relatie van de ouders van de respondent".
FREQUENCIES relatieouders .
DESCRIPTIVES relatieouders .

** Controlevariabelereligie .
FREQUENCIES y1_rel1 .
RECODE y1_rel1 (1=0) (2 3 4 5 6 7 8 9 10=1) (-88 -55 = SYSMIS) into religie .
VALUE LABELS religie 0"Geen religie" 1" Wel religieus" .
VARIABLE LABELS religie " - Religie van de respondent".
FREQUENCIES religie .
DESCRIPTIVES religie .

*****ANALYSES*****

** Afhankelijke variabele: .
FREQUENCIES relatieverbroken .
DESCRIPTIVES relatieverbroken .

**Onafhankelijke variabelen .
FREQUENCIES interetnischerelatie_totaal .
FREQUENCIES partnerschool .
FREQUENCIES leeftijdverschil .
FREQUENCIES vriendengroep .

**Controlevariabelen : .
FREQUENCIES geslacht_man .
FREQUENCIES religie .
FREQUENCIES relatieouders .

** Het aanmaken van een filtervariabele voor missende waarden .
computenomiss = nmiss (relatieverbroken, interetnischerelatie_totaal, partnerschool, leeftijdverschil, vriendengroep, geslacht_man, relatieouders, religie) = 0.
FREQUENCIES nomiss.
filter by nomiss.
** Van de 906 respondenten zijn er 89 die minimaal een variabele niet goed hebben beantwoord.
** De N waar de analyses mee worden uitgevoerd is 817 .

```

**Independent sample t-test .
T-TEST GROUPS= relatieverbroken(0 1)
/MISSING=ANALYSIS
/VARIABLES=leeftijdverschil
/CRITERIA=CI(.95).

** 0-groep: Relatie niet verbroken, N=407, M=-7,771, SD=20,611 .
** 1-groep: Relatie verbroken. N=410, M=-4,229, SD=18,434.
** Het leeftijdsverschil blijkt significant te verschillen per groep.
** t= -2,590, df=815, sig=0,010 (tweezijdig), CI=[-6,227 - 0,857].

** De effectgrootte Cohens d=
** (-7,771--4,229) / wortel van (407-1)(20,611* 20,611)(410-1)(18,434*18,434)/(407+410-2)) .
** -3,542/ wortel van ((406 * 424,813321 * 409 * 339, 812356) / 815) .
** -3,542/ wortel van (29412302,62076268)
** -3,542/5423,31103854= -6,53106557 .
** d=6,53106777, dit is een groot effect .

** Dit kan worden weergegeven in een grafiek: .
* Chart Builder.
GGRAPH
/GRAPHDATASET NAME="graphdataset" VARIABLES=relatieverbroken
MEAN(leeftijdverschil)[name="MEAN_leeftijdverschil"] MISSING=LISTWISE REPORTMISSING=NO
/GRAPHSPEC SOURCE=INLINE.
BEGIN GPL
SOURCE: s=userSource(id("graphdataset"))
DATA: relatieverbroken=col(source(s), name("relatieverbroken"), unit.category())
DATA: MEAN_leeftijdverschil=col(source(s), name("MEAN_leeftijdverschil"))
GUIDE: axis(dim(1), label("- Relatie verbroken wave 1 en 2"))
GUIDE: axis(dim(2), label("Meanleeftijdverschil"))
SCALE: cat(dim(1), include(".00", "1.00"))
SCALE: linear(dim(2), include(0))
ELEMENT: interval(position(relatieverbroken*MEAN_leeftijdverschil), shape.interior(shape.square))
END GPL.

*****
** Model 1:
** Interetnische relatie -----> relatie verbroken .
**Met controlevariabelen:
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES relatieverbroken
/METHOD = ENTER interetnischerelatie_totaalgeslacht_man religie relatieouders
/PRINT = GOODFIT ci(95).
** Chi2=2,298, df=4, sig=0,681 .
** Constante: B= -0,126, SE=0,142, WALD=0,792, df=1, sig=0,373 . Odds=0,881.
** Interetnische relatie B= 0,156, S.E=0,147, WALD=1,123, df=1, sig=0,289 Odds=1,169.
** Geslacht: B=0,143, SE=0,148, Wald=0,925, df=1, sig=0,336. Odds=1,153.
** Religie: 0,036, SE=0,151, Wald=0,059, df=1, sig=0,809. Odds=1,037 .
** Relatie ouders: B=-0,041, SE=0,221, Wald=0,034, df=1, sig=0,854 . Odds=0,960.

*****
** Model 2:
** Partner op dezelfde school -----> relatie verbroken .
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES relatieverbroken
/METHOD = ENTER partnerschool geslacht_man religie relatieouders
/PRINT = GOODFIT ci(95).
** Chi2=5,668, df=4, sig=0,225 . (tweezijdig)
** Constante: B= 0,018, SE=0,142, WALD=0,017, df=1, sig=0,897 . Odds=1,019.
** Partner op school B= -0,333, S.E=0,158, WALD=4,470, df=1, sig=0,035 . Odds=0,717.
** Geslacht: B=0,160, SE=0,148, Wald=1,168, df=1, sig=0,280. Odds=1,174.
** Religie: 0,034, SE=0,151, Wald=0,052, df=1, sig=0,820. Odds= 1,035 .
** Relatie ouders: B=0,022, SE=0,215, Wald=0,011, df=1, sig=0,897 . Odds=1,023.

```

```

*****
** Model 3:
** Leeftijdverschil -----> Relatie verbroken .
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES relatieverbroken
/METHOD = ENTER leeftijdverschilgeslacht_man religie relatieouders
/PRINT = GOODFIT ci(95).
** Chi2=6,777 df=4, sig=0,148 .
** Constante: B= 0,049, SE=0,145, WALD=0,113, df=1, sig=0,737 . Odds= 1,050
** Leeftijdverschil: B= 0,010, S.E=0,004, WALD=5,515, df=1, sig=0,019. Odds=1,010.
** Geslacht: B=-0,024, SE=0,166, Wald=0,021, df=1, sig=0,884. Odds=0,976.
** Religie: 0,035, SE=0,151, Wald=0,053, df=1, sig=0,818. Odds=1,035 .
** Relatie ouders: B=0,000, SE=0,215, Wald=0,000, df=1, sig=1,000. Odds= 1,00.

*****
** Model 4:
** Vriendengroep -----> Relatie verbroken .
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES relatieverbroken
/METHOD = ENTER vriendengroep geslacht_man religie relatieouders
/PRINT = GOODFIT ci(95).
** Chi2=1,176 df=4, sig=0,882 .
** Nagelkerke R2=0,002.
** Constante: B= -0,087, SE=0,277, WALD=0,099, df=1, sig=0,753 . Odds: 0,916.
** Vriendengroep: B= 0,002, S.E=0,056, WALD=0,001, df=1, sig=0,972 .Odds=1,002.
** Geslacht: B=0,150, SE=0,148, Wald=1,031, df=1, sig=0,310. Odds=1,162.
** Religie: 0,050, SE=0,153, Wald=0,106, df=1, sig=0,745. Odds=1,051 .
** Relatie ouders: B=-0,017, SE=0,216, Wald=0,006, df=1, sig=0,937. odds=1,017.

*****
** Model 5: .
** Interactie vriendengroep en interetnischerelatie: .
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES relatieverbroken
/METHOD = ENTER vriendengroep interetnischerelatie_totaal vriendengroep*interetnischerelatie_totaalgeslacht_man
religie relatieouders
/PRINT = GOODFIT CI(95).
** Chi2=2,903, df=6, sig=0,821 .
** Nagelkerke R2=0,005.
** Constant: B=-0,330, SE=0,361, Wald=0,836, df=1, sig=0,361. Odds=0,719 .
** Vriendengroep: B=0,049,SE=0,077, Wald=0,397, df=1, sig=0,529 . odds=1,050 .
** Interetnische relatie: B=0,485, SE=0,454, Wald=1,143, df=1, sig=0,285 .odds=1,624.
** Interactie: B=0,084, SE=0,111, Wald=0,581, df=1, sig=0,446 . odds=0,919.
** Geslacht: B=0,138, SE=0,148, Wald=0,864, df=1, sig=0,353. odds= 1,148.
** Religie: B=0,047, SE=0,154,Wald= 0,093, df=1, sig=0,760 .odds=1,048.
** Relatieouders: B=-0,036, SE=0,222, Wald=0,026, df=1, sig=0,872 . odds=0,965.

*****
**Model 6:.
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES relatieverbroken
/METHOD = ENTER vriendengroep leeftijdverschilinteretnischerelatie_totaal partnerschool leeftijdverschilgeslacht_man
religie relatieouders
/PRINT = GOODFIT CI(95) .
** Chi2=16,597, df=7, sig=0,020.
** Nagelkerke R2=0,027 . .
** Constant: B=0,156, SE=0,301, Wald=0,267, df=1, sig=0,605. odds=1,168.
** Vriendengroep: B=0,013,SE=0,057, Wald=0,050, df=1, sig=0,823 . odds=1,013
** Interetnische relatie: B=0,122, SE=0,150, Wald=0,669, df=1, sig=0,413 . odds=1,130.
** Leeftijdverschil: B=0,013, SE=0,004, Wald=9,525, df=1, sig=0,002. odds=1,013.
** Partner school: B=-0,500, SE=0,167, Wald=8,924, df=1, sig=0,003 .odds=0,607
** Geslacht: B=-0,085, SE=0,168, Wald=0,254, df=1, sig=0,614 . odds=0,919.
** Religie: B=0,004, SE=0,155,Wald= 0,001, df=1, sig=0,980 . odds=1,004.
** Relatieouders: B=-0,036, SE=0,224, Wald=0,267, df=1, sig=0,605 .odds=1,168.

```

```
*****
*Model 7:.
LOGISTIC REGRESSION VARIABLES relatieverbroken
/METHOD = ENTER vriendengroep leeftijdverschilinteretnischerelatie_totaal vriendengroep*interetnischerelatie_totaal
partnerschool leeftijdverschilgeslacht_man religie relatieouder
/PRINT = GOODFIT CI(95).
** Chi2=17,286, df=8, sig=0,027.
** Nagelkerke R2=0,028 .
** Constant: B=-0,024 SE=0,373, Wald=0,004, df=1, sig=0,950. odds=0,977.
** Vriendengroep: B=0,056,SE=0,078, Wald=0,522, df=1, sig=0,470 . odds=1,058.
** Interetnische relatie: B=0,476,SE=0,458, Wald=1,082, df=1, sig=0,298 . odds=1,610.
** Interactie: B=-0,091, SE=0,112, Wald=0,670, df=1, sig=0,413 . odds=0,913.
** Leeftijdverschil: B=0,013, SE=0,004, Wald=9,566, df=1, sig=0,002. odds=1,014.
** Partner school: B=-0,502, SE=0,167, Wald=8,996, df=1, sig=0,003. odds=0,605.
** Geslacht: B=-0,091, SE=0,168, Wald=0,291, df=1, sig=0,589 . odds=0,913
** Religie: B=0,010, SE=0,155,Wald= 0,004, df=1, sig=0,947. odds=1,010.
** Relatieouder: B=-0,034, SE=0,224, Wald=0,023, df=1, sig=0,879 . odds=966.
```

filter off .